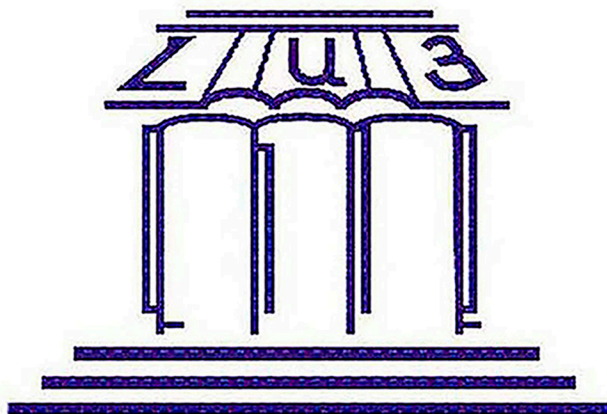

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Մույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտերձագործական համայնքներ
նշ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

338.98

0-95

2802-10

558.98

0-95

Ս. ՈՐՁՈՆԻԿԻՉԵ

ՀՆԳԱՄՅԱԿԻ Յ-ՐԴ ՏԱՐԻՆ
ՅԵՎ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵԶ
ԱՇԽԱՏՈՂՆԵՐԻ ԱՆԵԼԻՔՆԵՐԸ

Ս. ՈՐՋՈՆԻԿԻԱՆԷ

338.98

0-95

ար

ՀՆԳԱՄՅԱԿԻ 3-ՐԴ ՏԱՐԻՆ

3 Ե Վ

1781 **ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ
ՄԵԶ ԱՇԽԱՏՈՂՆԵՐԻ ԱՆԵԼԻՔՆԵՐԸ**

Սոցիալիստական արդյունաբերության մեջ աշխատողների
համաժողովրդական առաջին կոնֆերենցիայում 1981 թ.
հունվարի 31-ին արձանագծած հառը

15985-57

1981

ՅԵՐԵՎԱՆ

4 SEP 2013

32/31

ՊԵՏՅՐԱՏԻ ՏՊԱՐԱՆ
ՀՐԱՏ. 1694
ԳԼԱՎԼԻՏ 6544 (Բ)
ՊԱՏՎԵՐ 3285
ՏԻՐԱԺ 5000

ԿԵՆՍԱԳՈՐԾԵՆՔ „ՀԱՍՆԵԼ ՅԵՎ ԱՆՑՆԵԼ,, ՄԵՐ ԼՈՁՈՒՆԳԸ

Ընկերներ, յես մտադիր չեմ զբաղեցնելու ձեզ վերևե հաշվե-
տու պեկուցումով: Յես կգերազանցի, վոր այստեղ ներկա գտնվող
ընկերներն ինձնից առաջ խոսեյին և ապա միայն յես ոգտվեյի իմ
հերթական խոսքով: Սակայն դժբախտաբար այդպես չեղավ: Ուս-
տի տախտակն եմ կանգ առնել մի քանի խնդիրների վրա:

Հնդամյակի անցած յերկու տարիների հաջողությունները կան-
խորոչեցին հնդամյակը չորս տարում կատարելու հնարավորու-
թյունը: Այդ հաջողություններն ուղղակի և անմիջական արդյունք
են կոմունիստական կուսակցության և նրա Կենտրոնական Կոմի-
տեյի վարած ճիշտ քաղաքականության: Դուք ամենքդ ել կհի-
շեք անշուշտ, ինչպիսի պայքար եյին մղում աջերը հնդամյակի
չուրջը, ինչպես եյին զոռգոռում նրանք, թե այդ հնդամյակը
մեր ուժերից վեր և, թե նա անիրագործելի յես:

Հնդամյակի տեղ ընկ. Ռիկովը յերկամյակ եր առաջարկում:
1928 թ. աշնան նա համառորեն պնդում եր, թե մոտակա տարի-
ների ընթացքում անհնարին և արդյունաբերության արտադրան-
քի աճում տարեկան 21 տոկոսով:

Հենց այդ ժամանակամիջոցում ընկ. Բուխարինը հրատարա-
կեց «Տնտեսագետի դիտողությունները» իր հոգնակվոր հոդվա-
ծը, վերտեղ նա առաջարկում եր մեզ հավատարվել նեղ տեղե-
րին:

Սովխոզային և կոլխոզային շինարարության նկատմամբ կու-
սակցության ընդունած տեմպերը աջերի կողմից հայտարարվում
եյին, իբր անիրագործելի. կուլակի դեմ ուժեղացված հարձա-
կումն և ապա նրա վերացումը, վորպես դասակարգի, մճռակա-
նապես ժխտվում եր և նույնիսկ յենթադրություն կար կուլա-
կին ազատել անհատական հարկումից:

Հնդամյակն իրագործելու համար վարած յերկամյա պայքա-

բը և նրա արդյունքներն ի դերն հանեցին աջերի բոլոր մարդա-
րեցությունները: Նրանք դուրս յեկան նույնպիսի քաղաքական
բանկրատներ, ինչպես դրանից առաջ և տրոցիկստները: Ի դեպ՝
տրոցիկստները և աջերը համեմատելի են մեր հնարավորություննե-
րի, մեր ժողովրդական տնտեսության զարգացման հնարավոր
տեմպերի դնահատման տեսակետից: Թե սրանք և թե նրանք անի-
րադրեցելի, մեր ուժերից վեր ելին համարում մեր ընդունած
տեմպերը: Հակառակ այս բոլոր սնդուհներին, ներկայումս մենք
չառ ենք առաջ դնացել հնգամյակի նշած թվերից:

Ծառանալու չեմ այստեղ նաև այն հանգամանքի վրա, թե
վո՞ր չափով արդարացան այն «մարդարեցությունները», վոր
անում ելին բուրժուական մասնուլը, բուրժուական տնտեսագե-
տները, նաև վտարանդի սպիտակ-զվարդիականներն ու II Ին-
տերնացիոնալի «հերոսները»: Չնայած նրանց հանած աղմուկին
մեր սովածության, հերթերի մասին և այլն, նրանք ներկայումս
ստիպված են խոստովանել, վոր հնգամյակը բայելելիներին
հաջողվում է:

Յեվ այդ կատարվում է զուգընթաց կապիտալիստական յեր-
կրներում տիրող ամենադաժան տնտեսական ճգնաժամին, վորի
հետեվանքն են հանդիսանում գործադրկության հակայական ա-
ճումը և արտադրության սաստիկ կրճատումը: Միայն Ամերի-
կայում գործազուրկների թիվը 10 միլիոնի յե հասնում, Անգլիա-
յում՝ ավելի քան 2.600 հազարի, Գերմանիայում՝ 4.600 հազա-
րի: Խոկ յեթե ավելացնենք դրան և այն բանվորների թիվը, վո-
րանց նրանք մասնակի գործազուրկներ են անվանում, մենք նո-
րանոր միլիոններ կստանանք:

Խոկ Խորհրդային Միությունը վոչ միայն ադատ և արդեն
գործադրկությունից, այլև սուբ կարիք և զգում բանվորական
ուժի:

Յեթե դուք նայեք թե ինչպես է ընթանում նրանց մոտ ար-
դյունաբերական արտադրանքի «աճումը», ստացվում է նույն-
պես բավականին պարզորոշ մի պատկեր: Արենակ, չուգունի ար-
կատմամբ Հյուսիսային Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում
1930 թ. հոկտեմբերին, համեմատելով 1929 թ. հունիսի հետ,
տեսնում ենք՝ նվազում 37,2 տոկոսով, վոչ թե աճում, այլ նվա-
զում. Անգլիայում՝ նվազում 26,4 տոկոսով, Գերմանիայում՝

37,4 տոկոսով, Ֆրանսիայում՝ 8,3 տոկոս: Ամենուրեք նվազում:
Յեթե վերցնենք պողոպտի արտադրությունը, կտեսնենք նույն-
նոր. Ամերիկայում պակասել է 39,4 տոկոսով, Անգլիայում՝ 25,3
տոկոսով, Գերմանիայում՝ 41,7 տոկոսով, և Ֆրանսիայում՝
4,9 տոկոսով: Ինչ ուզում են, թող խոսեն նրանք, այնուամենայ-
նիվ ստիպված են խոստովանել, վոր նրանց մոտ աճման փոխա-
րեն դրություն ունի ամենաստորիկ անկումը:

Նայենք այժմ, ի՞նչ է տալիս անցած 2 տարվա հանրադո-
մարը: Յես առաջ կրեքեմ մի քանի թվեր միայն, լատ հնգամ-
յակի արդյունաբերության մեջ 2 տարվա ընթացքում կատարու-
ներդրումների գումարը նախատեսվում էր 3.990 միլ. ո., փաս-
տորեն ներդրվել է՝ 4.600 միլ. ո.: Գյուղատնտեսության մեջ 2
տարվա ընթացքում յենթադրվում էր կատարու-
նել 1.700 միլ. ուրբ., փաստորեն ներդրվել է՝ 2.397 միլ. ո.,
տրանսպորտի մեջ նախագծված էր 2.500 միլ. ո., փաստորեն
ներդրվել է՝ 2.688 միլ. ո., ընդամենը համայնացված սեկտորի
մեջ փոխանակ 12.600 միլ. ո., ներդրվել է 13.762 միլ. ո.: Ըստ
հնգամյակի արդյունաբերական արտադրանքը պետք է կազմեր
2 տարվա ընթացքում 29.300 միլ. ո., իսկ ստացել ենք 30.456
միլ. ո.: Ծանր արդյունաբերության դժու 12.764 միլիոնի տեղ
ստացել ենք՝ 13.764 միլ.:

Յես կանգ չեմ առնի, ընկերներ, այլ թվերի վրա: Նրանք
ձեզ հայտնի յեն:

Ցանքների տարածությունը յերկու տարվա ընթացքում ա-
ճում է տվել՝ 10 միլ. հեկտար, սովխոզներն ու կոլխոզներն աճել
են հսկայական չափերով: Հացահատիկային շրջաններում մենք
ներկայումս ունենք մոտ 50 տոկոս կոլեկտիվացում, 43 միլիոն
հեկտար կոլեկտիվացված տարածությունից մենք ստացել ենք
քերք փոխանակ 20 միլիոնի, վոր յենթադրվում էր 1933 թ., այ-
սինքն՝ հնգամյակի վերջերքին, — ավելի քան կրկնապատկել:

Բանվորների թիվը՝ 1930 թ. արդյունաբերության մեջ աճել
է 700 հազարով, աշխատավարձը՝ 2 տարվա ընթացքում՝ 12 տո-
կոսով: Ծախսերը օոցապի դժու հավասար են 1.600 միլ. ո.,
7-ժամյա աշխատանքի յեն անցել 1930 թ. վերջերքին արդյունա-
բերական բանվորների 45.5 տոկոսը: Անընդհատը ընդդդիկ է
բանվորների 69,8 տոկոսը: Ահա մի քանի թվերով 2 տարվա մեր

Հանրադրումարը: Այնուամենայնիվ 1930 թվի մեր ծրագիրը մենք չենք կատարել: Արտադրանքի ամսան 32 տոկոսի փոխանակ մենք ունենք միայն 25 տոկոսը: Ինքնարժեքի իջեցման բնագավառում 11 տոկոսի տեղ մենք ունենք միայն 7 տոկոս: Կապիտալ շինարարության թյունը կատարված է մեր պլանի 80 տոկոսի չափով: Ահա թե ինչ բազմաթիվ ենք մտել մենք 1931 թվի չեմքը: 1930 թ. ծրագիրը մենք լրիվ չենք կատարել, սակայն հնդամյակի ուրվագիծը գերակատարել ենք:

ՀՆԳԱՄՅԱԿԻ ՎՃՌԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆ

1931 թվի ստուգիչ թվերը մեր Միության սոցիալիստական շինարարության ասպարեզում հետագա հսկայական քայլ են հանդիսանում դեպի առաջ:

Համայնացված սեկտորի համար այս տարի կապիտալ ներդրումները ծրագրված են 17 միլիարդ ռուբ. չափով՝ անցյալ տարվա 10 միլիարդի տեղ:

Ամբողջ սոցիալիստական արդյունաբերության համար, ներառյալ նաև ելեկտրոֆիկացիան, ներդրումները վորոշված են 7.470 միլիոն ռ. գումարով, վորոնցից 6.750 միլ. ռ. ընկնում է ԺՏԳՊ-ի կողմից պլանավորվող արդյունաբերության նաև ելեք-տրոֆիկացիայի վրա:

Տրանսպորտի համար ծրագրված է՝ 3.185 միլ. ռ., գյուղատնտեսության համար՝ 3.800 միլ. ռ.:

Գյուղատնտեսության բնագավառում մեր առաջ դրված է՝ Հյուսիսային Կովկասում, Ուկրաինայում (տափաստան), Նեքսին և Միջին Վոլգայի վրա գյուղատնտեսության կոլեկտիվացումը հասցնել մինչև 80 տոկոսի և ցանքսերի տարածության ընդհանուր ծավալը՝ մինչև 143 միլ. հեկտարի:

Ընթացիկ տարվա բյուջեն վորոշված է՝ 21.200 միլ. ռ., իսկ ամբողջ ֆինանսական պլանը՝ 31.100 միլ. ռ.:

Ընդհանուր հատկացումները լուսավորության, կադրերի, առողջապահության և սոցալի համար՝ 6.500 միլ. ռ., վորոնցից միայն սոցիալական ապահովագրության համար՝ 2.138 միլիոն ռուբլի:

Դառնով արդյունաբերության խնդիրներին, մենք մի բուսե անդամ չսկսեք և մոռանանք, վոր ամբողջ ժողովրդական տնտե-

սության սոցիալիստական վերակառուցման գործում արդյունաբերությունը առաջատար դեր է խաղում:

Արդյունաբերության է, վոր հիմք է հանդիսանում համայն ժողովրդական տնտեսության հաջող զարգացման համար: Չի կարող գյուղը սոցիալիստորեն կերպարանափոխվել առանց արդյունաբերության ուժեղ զարգացման, վորը հենց և պիտի տա անհրաժեշտ տեխնիկական հիմք սոցիալիստական յերկրագործության համար: Չկա նաև ժողովրդական տնտեսության անխառն սրահարկող տրանսպորտ, առանց բուռն կերպով աճող արդյունաբերության, վորը տրանսպորտի մատակարարեր շոգեմեքենաներ, վագոններ, ռեյլսեր:

Կուսակցության և կուսակցության սույն վորոշման համաձայն՝ առաջադրված է՝ 1931 թ. ընթացքում տալ յերկրին 25.7 միլիարդ ռուբլու արտադրանք, իրացնել կապիտալ շինարարության թյունը՝ 6.750 միլ. ռ., իջեցնել ինքնարժեքը 10 տոկոսով, իջեցնել շինարարության արժեքը 12 տոկոսով, բարձրացնել աշատանքի արտադրողականության թյունը 28 տոկոսով, բարձրացնել աշխատավարձը 6 տոկոսով:

Ինչպես տեսնում եք, կուսակցության և Խորհրդային կուսակցության այս վորոշումը բոլոր տնտեսավարների, արդյունաբերության մեջ բոլոր աշխատողների վրա ամբողջ յերկրի առաջ հսկայական պատասխանատվություն է դնում:

Ստուգիչ թվերը կազմված են այն հաշվով, վոր հնդամյակը մենք կատարում ենք 4 տարում, իսկ արդյունաբերության մի շարք ճյուղերում 4 տարում մենք վոչ միայն կատարում ենք այդ հնդամյակը, այլև գերակատարում ենք այն:

Արդյունաբերության բնագավառում 1931 թվի կապիտալ շինարարության ծրագիրը հաստատված է՝ 5,5 միլիարդ ռ. գումարով, ՀՀաշվելով ելեքտրաշինարարության թյունը, և կամ 6,2 միլիարդ ռ., 1929-30 թվի գներով, 1929-30 տարում փաստորեն ծախսված 3,1-3,2 միլիարդ ռ. դիմաց: Դա կրկնապատկումից ափել է դուրս գալիս: «Ա» խմբակի մեջ ներդրում ենք կատարում 5 միլիարդ՝ անցյալ տարում ծախսված 2,5 միլիարդի դիմաց: «Բ» խմբակի մեջ՝ 255 միլիոն ռ.՝ 1929-30 տարվա 284 միլիոն ռ. տեղ, ՀՀաշվելով աշտանդ թիթե արդյունաբերության

այն մասը, վոր մատակարարման ժողովրդական կոմիտեի ատենական անցել:

Արդյունաբերության առանձին ճյուղերի մեջ այս գումարը բաշխված է հետևյալ կերպ՝

սե մետալուրգիա (կոկաի հետ միասին)՝ 1.068 միլ. ռ.— 29/30 թ. 462 միլ. ռ. դիմաց—աճում՝ 131 տոկոսով:

Վառելիք՝ 900 միլ. ռ. 29/30 թ. 644 միլ. ռ. դիմաց—աճում՝ 40 տոկոսով:

Ծանր մեքենաշինարարություն (չաղեկառք, վաղոն, դի-դել, դադգյա՜)՝ 369 միլ. ռ.—29/30 թ. 118 միլ. ռ. դիմաց—աճում՝ 210 տոկոսով:

Աշտոշինարարություն՝ 207 միլ. ռ. (այստեղ պետք է առկա-լացնել նաև Ձեռնարկների դործարանի վրա ծախսվելիք 30—60 միլ. ռ.)—29/30 թ. 172 միլ. ռ. դիմաց—աճում՝ 50 տոկոսով:

Ելեքստրոտեխնիկա՝ 88,4 միլ. ռ.—61,8 միլ. ռ. դիմաց—աճում՝ 42 տոկոսով:

Քիմիա՝ 367 միլ. ռ.—188 միլ. ռ. դիմաց—աճում՝ մոտ 100 տոկոսով:

Գունավոր մետալուրգիա՝ 249,4 միլ. ռ.—1929—30 թ. 39,6 միլ. ռ. դիմաց—աճում՝ 178 տոկոսով:

Ելեքստրաշինարարություն՝ 803 միլ. ռ.—29/30 թ. 313 միլ. ռ. դիմաց—աճում՝ 156 տոկոսով:

Բացի այդ, կազմված է ԺՏԳԽ-ի բեղերով՝ 500 միլ. ռ. գու-մարով:

Արդյունաբերության զծով նշված կապիտալ աշխատանքնե-րի ընդհանուր պլանից նոր սկսվող շինարարության վրա ծախ-սվում է 445 միլ., և 95 միլ. ռ.՝ գոյություն ունեցող գոր-ծարանների ընդլայնման և վերակառուցման նոր աշխատանքնե-րի վրա:

Արտադրական պլանը նշվում է հետևյալ կերպով.

ԺՏԳԽ-ի կողմից պլանավորվող արդյունաբերության ընա-դավառում՝ 25,7 միլիարդ ռ. (1926/27 թ. գնելով). «Ա» խմբա-կում՝ 17,5 միլիարդ ռ., ընդդեմ 1930 թ. 10,8 միլիարդ ռ., «Բ» խմբակում՝ 8,2 միլիարդ ռ. ընդդեմ 1930 թ. 6,6 միլիարդ ռ.: Դա նշանակում է արտադրանքի ընդհանուր աճում 46 տոկոսով, —«Ա» խմբակի զծով՝ 62 տոկոսով, «Բ» խմբակի զծով՝ 20 տո-

կոսով: Ընդ տվին մեքենաշինարարության արտադրանքն աճում է 86 տոկոսով, ելեքստրոտեխնիկայինը՝ 65 տոկոսով, քիմիա-յինը՝ 86 տոկոսով, շինանյութերինը՝ 79 տոկոսով, չուգունինը՝ 50 տոկոսով, կոկաինը՝ 49 տոկոսով, քարածխինը՝ 47 տոկոսով, նավթինը՝ 35 տոկոսով: Ընդ տվին պետք է հիշատակել այստեղ, վոր արդեն ստուգվել թվերի հաստատումից հետո ԺՏԳԽ-ը վորո-չեց նավթարդյունաբերության ծրագիրը ավելացնել ևս 2 միլ. ռ., սևաթի և նավթային արտադրանքի աճումը կստացվի 45 տո-կոս:

Ինչ եր մեր յեղակետը կապիտալ շինարարության համար հիշյալ 5,5 միլիարդ ռ. բաշխելիս:

Յերբ մենք հարց հարուցինք, թե ինչպես պիտի կազմվեն ստուգվել թվերը, ինչի՞ վրա պետք է դիտավորապես հենվել, ա-ռաջին նպատակը, վոր մենք մեր առաջ դրինք, դա այն էր, վոր սոցալիզմինը կուսակցության 16-րդ համագումարի վորոշման կո-տարումը՝ 1933 թվին ունենանք 17 միլ. տոնն չուգունի: Դուք տմենք, ել դիտեք, թե վորչապ մեծ է մեղանում մեծադի կարի-քը: Մետաղը մեզ չի բավականացնում և մենք ստիպված ենք ներ-մուծել այն արտասահմանից: Մեր վորջ հետագա դորդացումը թե դյուղատնտեսության, թե մեքենաշինարարության և թե փո-խադրության ընադավառում դեմ է առնում մեծադին. և ահա ինչու կուսակցության 16-րդ համագումարը հարցն աջակտ դը-րեց, վոր հնգամյակի վերջին մենք ունենանք 17 միլ. տ. չու-գունի:

Յերկրորդ նպատակը, վորը մենք մեր առաջ ենք դրել և վո-րի իրագործումը անհրաժեշտ պայման է հանդիսանում առաջին խնդիրը լուծելու համար,—դա, ընկերներ, այն է, վոր 1931 թ. մենք առավելագույն չափով պիտի ավարտենք կառուցվող ձեռ-նարկությունները և սկսենք շահագործել դրանք: Արդ ուղղու-թյամբ գործը մեղանում հետևյալ պատկերն է տալիս: Ներկա-յումս չարունակվող շինարարության մեջ մենք ունենք ներգրում-ներ 4 միլիարդ ոսբրուց ավել: Դուք հիշում եք, ինչպես «Արդ-կուսակցության» («Պրոմպարտիա») դատավարության ժամանակ վնասարար Ռամզինը և նրա ընկերները մեզ պատմում էին, վոր նրանք վարում էին կապիտալները «մեռցնելու» քաղաքականու-թյունը: Ինչն ըստ ինքյան պարզ է, վոր այնպիսի հսկաները,

ինչպես Մադնիտոգորակ, Կուզնեցկ, Դնեպրոպետրովսկի և Ելեք-
տրակայան, Սվիբի ելեկտրակայան և այլն, չենք կարող ալա-
տել մի տարվա մեջ, և այդ կողմից միջոցների չաղկապը վորոշ
ժամանակով անխուսափելի յե դառնում։ Սակայն աներկբա յե և
այն, վոր միջոցների չաղկապումը չափազանց յերկար ե տևում,
վոր նրանք ցած ու ցրել են լինում, վորպիսի հանդամանքը չի
լրջում տեխնիկական անհրաժեշտությունից։ Ուստի այս տարում
մենք վճռել ենք ձեռնարկել նոր շինարարությունների միայն
սահմանափակ, նվազագույն, ամենամեծագույն չափերով, իսկ
միլիարդները ներդրել արդեն կառուցվող, դեռ չափարտված
ձեռնարկությունների մեջ և ալարտել այն հենց այս տարում։
ԺՏԳԽ-ի կողմից պլանավորվող արդյունաբերության հիմնական
գործող կապիտալը կազմում ե մոտ 9 միլիարդ ռ.։ Այս տարի
մենք մտադիր ենք դործի գցել—իսկ այդ լիովին և ամբողջովին
կախված ե մեր և ձեր աշխատանքից—մոտ 4 միլիարդ ռ.։ Դա
կեսն ե մոտավորապես մեր ունեցածի։ Դուք կարող ենք ձեզ պատ-
կերացնել, թե ի՞նչ հնարավորություններ դա մեզ կտա 1932 թ.
համար, յեթե մենք կարողանանք լուծել այս հսկայական պրոբլե-
մը, յեթե հենց այս տարում դործի գցվի մի նոր հիմնական կա-
պիտալ 4 միլիարդի չափով, ալիլի լավ սարքավորված գործա-
րանների, ալիլի լավ տեխնիկայի սլաժաններում։

Սակայն այս դեռ պետք ե կատարել, ընկերներ, և կատարել
անվերապահորեն, չնայած բոլոր դժվարություններին։ Այդ ա-
ռաջադրանքը ի կատար ածելու համար մենք պիտի լարենք մեր
ամբողջ յեռանդը և անհապաղ վերացնենք այն բոլոր արդելքնե-
րը, վորոնք դոյանում են մեր աշխատանքը թերի լինելու շնոր-
հիվ։

Յերբորդ մեր անելիքն ե՝ առավելագույն չափով ազատազրել
մեր Միությունն այն կախումից, վոր նա ունի կապիտալիստա-
կան յերկրներից ներմուծման գծով։ Ամենքիս համար հասկա-
նալի յե, վոր արտասահմանից ստիպված ենք յեղել ներմուծել
միջինով այժմ և դեռ պիտի ներմուծենք հետագա տարիների ըն-
թացքում հազար քանակությամբ մեքենաներ և սարքավորման
առարկաներ, մենք վոր ի վիճակի կլինենք մեր մեքենաշինարա-
րությունը վորքի կանգնեցնել, մինչև վոր կարողանանք մեր սե-
փական յերկրում կառուցել այն բոլոր մեքենաները, սարքավոր-

ման սարագանները, դաղդյահները, վորոնց կարիք ունենք։ Բայց
մենք ներմուծում ենք այնպիսի ապրանքներ, ինչպես, որինակ
անելիք աղյուս, դա արդեն կատարյալ խայտառակություն ե։ Յեվ
ներմուծել ենք վոր թե կոպեկների, այլ մի քանի միլիոն վոսկի
ռուբլիներով։ Մենք ներմուծում ենք արտասահմանից բազմաթիվ
այնպիսի ապրանքներ, վոր մենք ինքներս ունենք։ Կարելի յե և
հարկավոր ե, վորպեսզի նրանք ինչ ել վոր լինի մեզ մոտ պատ-
րաստվեն։ Անթույլատրելի յե, յերբ մենք ներմուծում ենք ար-
տասահմանից այնպիսի մեքենաներ, վոր հնարավոր ե չինել հենց
մեր յերկրում։ Դեռ մի տարի սրանից առաջ մենք սլաքաք ելինք
մղում այն հարցի շուրջը, թե հնարավո՞ր ե արդյոք մեր յեր-
կրում պատրաստել յերկաթե կոնստրուկցիաներ, թե՞ այդ պետք
ե ներմուծենք արտասահմանից։ Այդ մասին այժմ մեզնից վոր
վոր չի վիճում։ Յերկաթե կոնստրուկցիաների մեր ունեցած
հազարի կարիքը մենք բավարարելու յենք սեփական գործարան-
ների աբսաղորությամբ։ Այս տարի մենք վճռել ենք, վորքան կա-
րելի յե լավ և լայն հիմունքների վրա դնել դաղդյահներ և գոր-
ծիքներ պատրաստելու գործը մեզանում։ Յեվ այդ անում ենք
այն հաշվով, վորպեսզի այս տարում կառուցվող գործարաննե-
րը, վորոնք այս տարի յե պիտի ալարտված լինեն, արդեն իսկ
1932 թվին կարողանան մեզ տալ մեր սեփական սովետական տր-
տադրության սլատրաստ դաղդյահներ։ Նույնը և գործիքների
նկատմամբ։

Ահա այն անելիքները, վորոնցից մենք յեղնում ելինք, յերբ
վորոշում ելինք, թե վորքան ներդրում և վոր՞ ճյուղիս պիտի
հատկացվի։ Կան, ճիշտ ե, անձինք, վորոնց այդ չի բավարարում։
Առարկում են, վոր քիչ ենք ալել նրանց, չնայած, վոր այս տա-
րի գրեթե յերկու անգամ ալել ենք տալիս։ Սեվ մետաղաշինա-
րարության և մեքենաշինարարության հետ միատեղ այս տարի
մենք շատ ուժեղ կերպով առաջ ենք քաշում գունավոր մետաղու-
դիան, վորովհետև նրա՝ մինչև այժմ ունեցած՝ աճումը բնավ
բավարար չե։ Այս բնադավառում մեր անելիքը պիտի լինի՝ 1931
թ. տալ 150 հազար տոնն սղինձ, փոխանակ 1930 թ. տված 44
հազար տոննի։ Սմբողջ հասարակայնությունը, հանքերի և գոր-
ծարանների բոլոր բանվորները, ի թիվս նրանց և Յվետևտոգո-
լտի» («Գունեթեթոսկու») նախագահ ընկ. Սերբերովսկին,

իրենց ամուր բայլչեիկան խոսքն են տվել, վոր լրիվ կկատարեն ծրագիրը, տալով մեզ 150 հազ. տ. պղինձ: Էսպ միջոցներս պահենք աչք. և սպասենք լի հավատով, վոր այս տարվա ընթացքում, ամոռ ամիս, յեռամսյակից յեռամսյակ, կաճի ու կուժեն զանա պղինձի արտադրությունը: Դա հնարավորություն կտամեզ աթմյանից ավելի լայն չափով զարգացնել մեր արդյունաբերական արդյունաբերության աշխատանքները և աջատել մեր յերկիրը այն տասնյակավոր միլիոն վոսկի ուրբուլ ծախսելից, վոր մենք ստիպված ենք վճարել արտասահմանին:

Հատուկ տեղ է գրավում վատելիքի հարցը:

Հնգամյակի վերջերքին նախագծված էր ընդամենը 75 միլ. տոնն ամուլ, իսկ աչո տարում մեր առաջ ծառայած և խնդիր՝ ստանալ 83,6 միլ. տոնն ամուլ: Ուրեմն, արդեն իսկ այս տարում մենք պետք է գերադասարենք հնգամյա ծրագիրը:

Հնգամյակի վերջին տարում մենք նախագծել էինք ստանալ 21,7 միլիոն տոնն նավթ, իսկ այս տարի արդեն մենք նախատես ենք դնում՝ ստանալ 27,5 միլ. տոնն: Չնայած դրան, վատելիքը մեզ չի բավականացնում:

Ժիշտ է, ամխահանությունը առայժմս դեռ չստիպի գուրս վառել ընթանում: Առաջին յեռամսյակի առաջին ամսվա առաջին օրերը վառ են ընթանում, սակայն և չնայած դրան ամիսի, նովթի, տորֆի, թերթաքարի և վալտի պատրաստման ծրագիրները պետք է անպայման և ամբողջութեամբ կատարվեն: Անիրադարձելի, ուժերից վեր աչքտեղ վոչինչ չկա: Ամեն ինչ կախում ունի միայն մեր կազմակերպվածությունից, մեր աշխատանքից:

Ի լրումն, այս օրերս ԺՏԳԽ-ը մշակեց թե այս տարվա և թե 1932 և 1933 թ. թ. համար վատելիքի արտադրական նոր ընդհայնած ծրագիր, վորը և առաջարկված է կատարությանը: Մեր ժող. տնտեսության զարգացման հակայական թափն ահալին քառակույթյամբ վատելիք է պահանջում: Կուսակցության և կառավարության կողմից մեզ առաջադրած ծրագիրը կատարելու դեպքում 1931 թվի վերջին մենք կստանանք ժողովրդական տնտեսության հետեվյալ պատկերը, վոր հետաքրքրական է համեմատել հնգամյակի հետ:

Հնգամյակի վերջին մենք պիտի ստանայինք ընդհանուր արտադրանք՝ 26.287 միլիոն, այս տարվա վերջը մենք ստանալու

յենք՝ 25.743 միլիոն, ուրեմն մոտ 500 միլիոն է պակասում, վորպեսզի կատարենք հնգամյակը արդյունաբերական արտադրանքի ընդհանուր չափի սեպակետից:

Այս տարվա համար հնգամյակով ծրագրվում էր 16,4 միլիարդ բովանդակ արտադրանք: Նավթի դժով, ինչպես ասացի, մենք գերադասարում ենք հնգամյակը. խոսքս այն ծրագրային թվերի մասին չե, վորոնք վորոշված էին 1931 թվի համար, այլ այն թվերի մասին, վորոնք նախատեսված էին 1933 թվի համար: Գարածիի դժով՝ նույնը: Չուղունի բնադավառում մենք գերադասարում ենք ըստ հնգամյակի 1931 թվի համար նախատեսված ծրագիրը. նախատեսված էր 6,2 միլիոն տոնն, իսկ մենք նախատեսել ենք 8 միլիոն տոնն: Մետաղի դժով՝ նախատեսված էր 6,4 միլ. տոնն, իսկ մենք ստանալու յենք 8,8 միլ. տոնն: Մետաղաբաշի (պրոկատի) դժով՝ նախատեսված էր 4,9 միլ. տ., իսկ պիտի ստանանք՝ 6,7 միլ. տոնն: Տրակտորների միլ. տ., իսկ պիտի ստանանք՝ 53 հազ. հատ 1933 թվի համար, նկատմամբ նախատեսված էր՝ 53 հազ. հատ 1933 թվի համար, մինչդեռ հենց այս տարում մենք պիտի ստանանք 56 հազ. հատ: Յեմենտի բնադավառում՝ նախատեսված էր հնգամյակի վերջին 40 միլ. տակառ, մինչդեռ այս տարում արդեն ստանալու յենք 55 միլ. տակառ: Սողոմանյութերից նախատեսված էր 30 միլ. խոր. մեար, պետք է ստանանք 30,5 միլ. խ. մ.: Գալով բամբակեղեն գործվածքին, մենք այստեղ հետ ենք մնում. հնգամյակի դժով, մենք ևս նախատեսված էր 4.588 միլ. մետր, իսկ վերջին տարվա համար նախատեսված էր 3.636 միլ. մետր, մինչդեռ իսկ ընթացիկ 1931 թվի համար՝ 3.636 միլ. մետր, մինչդեռ մենք ունենք միայն 2.835 միլ. մետր: Այդ հետամնացությունը բացատրվում է հումքի պակասությունով: Մեր գործարանները լցվածով են վերամշակելու ավելի մեծ քանակութեամբ հումքով: Վտանամոն՝ 1933 թ. նախատեսված էր ըստ հնգամյակի տալ 80 միլ. գույզ: Այս տարում պիտի ստանանք 84,6 միլ. գույզ: Համայն մեքենայնարարության դժով՝ 1933 թ. համար նախատեսված էր 2.059 միլ. ուրբուլ արտադրանք, մինչդեռ հենց այս տարում մենք պիտի ստանանք 2.457 միլ. ո.: Գյուղատնտեսական մեքենայնարարության բնադավառում՝ հնգամյակի վերջին տարում 610 միլ. ո., մինչդեռ այս տարում մենք պետք է ստանանք 815 միլ. ո.: Ելեքտրատեխնիկայի դժով՝ 1933 թ. համար նախատեսված էր 895 միլ. ո. արտադրանք, իսկ այս

տարում պիտի ստանանք 972 միլ. ռ.: Երեքտրոնենբուրգի բնա-
դասաբան Կոնստանտին 1931 թ. համար նախատեսված 13,3
միլիարդ կիլովատ-ժամի փոխարեն մենք այս տարի պետք է տանք
12,7 միլիարդ կիլովատ-ժամ և այլն և այլն:

Ինչպես տեսնում եք, արդյունաբերության բազմաթիվ ճյու-
ղերում մենք հնգամյակը դեռավատարում ենք, սակայն այն դեռ
նախագծանք է, լոկ ծրագիր, լոկ ստուգիչ թվեր: Սյուր հուն-
վարի 30-ն է և մեր առաջ ունենք դեռ 11 ամիս աշխատանքի համար:
Այդ ճիշտ է, սակայն կարևոր է նշել, վոր արդեն անցել է 30 որ, ար-
դյունաբերության աշխատանքի 30 որ այս նոր տարում: Ամենայն
վճարահանությամբ պետք է նշել այստեղ, վոր 1931 թվի ծրագիրը
կատարելու համար անհրաժեշտ տեմպը այն անցած 30 որերի ըն-
թացքում մենք չկարողացանք վերցնել: Պետք է գործել արագ և
հաստատ, առանց մի որ կորցնելու: Յուրաքանչյուր որ, յերբ ծը-
րագիրը չի կատարվում, բարդացնում և դժվարացնում է հետևի-
յալ որվա աշխատանքը:

Դուք, իհարկե, կարող եք ինձ ասել, վոր այդ մեղքն ընկնում
է տրանսպորտի վրա, վոր մենք դեռ մետաղ չենք ստացել, վոր
հայթայթման գործը կաղում է: Դրա մեջ մեծ չափով կա ճշմար-
տություն և մենք այստեղ պետք է խորհրդակցենք, թե ինչպես
պետք է կազմակերպվենք, մեր ունեցած միջոցները մեծագույն
արդյունքով ոգտագործելու համար: Մեզանում շատ հաճախ է
պատահում, յերբ մի գործարանում թափված են լինում ամենա-
անհրաժեշտ դեֆիցիտային մետաղից մի քանի ամսվա պաշարներ,
վոր գործարանը չի ոգտագործում նա նրան պետք չէ: Իսկ կող-
քին մի ուրիշ գործարան այդ մետաղից չունի և մենք անընդու-
նակ ենք գտնվում վերաբաշխելու այն, ինչպես հարկն է:

Մեր առջևի ծառացած խնդիրները ինքնահստով չեն, վոր պի-
տի լուծվեն: Անհրաժեշտ է ամենադիմադրուն մոբիլիզացիան՝
ամբողջ կուսակցության, ամբողջ բանվոր դասակարգի, բոլոր
գործարանների, հանքերի աշխատավորների: Յե՛վ ներկա կոնֆե-
րենցիայում մենք ամենայն պարզությամբ, բայց չեմք իկորեն, պետք
է նշենք մեր տնտեսական ապարատի ունեցած բոլոր թերություն-
ները և միահամուռ ուժերով նախագծենք նրանց վերացման ու-
ղիները:

Իացի խնդրի ընդհանուր քննությունից, մենք պետք է կազ-

մակերպենք սեկցիաներ և այնտեղ, այդ սեկցիաներում, մշակման
յենթարկենք արտադրական հայթայթման, կազմակերպման,
կատարալ շինարարության, արտադրանքի վորակի և ինքնաթե-
քի իջեցման հարցը, վառելիքի խնդիրները՝ խնայողությամբ
ծախսելու և նրա արտադրությունն ընդարձակելու մասին, նույնը
մետաղի նկատմամբ, աշխատանքի, ֆինանսական խնդիրները,
հաշվարկումն և հաշվետվությունը: Անհրաժեշտ է հաշվի առնել
այն ամբողջ ահագին փորձառությունները, վոր ունեն մեր՝ տե-
ղերում աշխատող՝ ընկերները: Թե չէ, մեր մեջ բուն և դրել մի
վատ սովորություն. բավական է, վոր մի թուղթ գրես, ուղար-
կես այն, մանավանդ յեթե դա հեռագիր է, այն էլ վոչ թե մեկ,
այլ մի 10-20 հաղցներով, և դու հանգիստ սրտով իրավունք ես
համարում յերազելու, վոր դու ամեն ինչ արդեն արել ես և հետե-
վանքների մասին պատասխանատվությունը քեզնից վերանում է:
Այդպես, իհարկե, չի կարելի: Ձենք կարող մենք հանդատացնենք
մեզ նրանով, վոր մի ինչ վոր թուղթ ենք ուղարկել: ԺՏԳՆ-ը մի-
այն հունվար ամսում ստացել է մոտ 84 հաղար թուղթ: Մի՞թե
դուք կարծում եք, վոր այդչափ ահագին քանակությամբ թուղթ
մենք ի վիճակի չենք կարդալու և դրանց մի հասկանալի պատաս-
խան տալու: Յերբեք: Յես ուղղակի կասեմ, վոր դրանցից վոչինչ
չի գոյանա, բացի դեֆիցիտային թղթի փչացումից (տեղից՝ դուք
եղ զուր եք հայթայթում մեզ այդչափ թուղթ):

Այդ խնդրի մասին յես կխոսեմ: Յես չեմ ուղում ասել, վոր
մեզանում ամեն ինչ լավ է, իսկ ձեզանում՝ վատ: Քավ լիցի: Յես
ուղում եմ միայն ասել, վոր մենք ձեզ հետ միասին, միահամուռ
ուժերով պիտի ուղղենք այդ թերությունը:

ՏՆՏԵՍԱՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՇԻՎ ՅԵՎ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԱՅԻՆ ԴԻՍՑԻՊԼԻՆԱ

Իսկ այժմ թույլ տվեք ինձ կանգ առնել մի քանի խնդիրների
վրա, վորոնք հրատապ բնույթ են կրում և կարոտ են անհապաղ
լուծման: Առաջին հարցը, վորի վրա ուղում եմ դարձնել ձեր ու-
շադրությունը, դա արտադրական հայթայթման խնդիրն է: Հայ-
թայթման այն սխտեմը, վոր այժմ զոյություն ունի մեզանում,
տնթավարար է:

Այժմյան սխտեմը հայթայթման գործից ամբողջովին հե-

ռացնում և ձեռնարկութեան դիրեկտորին և ամեն ինչ նրա համար աշխատում և անել հաշվաթման բաժինը: Ձեռնարկութեան դիրեկտորը անմիջականորեն չի մասնակցում իր պատվերները բաշխելու գործին: Ընկ. Ռումյանցեվը, Ուրալնավթի նախագահը, պատմում էր ինձ, վոր ինքը չգիտե անգամ, թե վոր գործարանում է իր համար պատվիրած սարքավորումը, և վոր յեթե նա դնա իժորի և Սորմովի գործարանները, վորտեղ կատարվում են նախարարությունների պատվերները, աշխատել ել նրան չեն կարող ասել,—վորն է Ուրալի, վորն է Գրոգնու համար:

Այս օրերս մենք քննում էյինք Մադնիտոգորսկի և Կուզնեցկի գործարանները սարքավորման խնդիրը: Ինչպես եք կարծում, ո՞վ պիտի այն պատվիրի: Յեթե ինքը չինարարութունը և «վոստոկոստալ»-ը («Արևելահայկապոստ») չմասնակցեն ամենամեծ իշխան կերպով պատվերների բաշխմանը, մշտական հսկողութուն չունենան նրանց կատարմանը, չինարարութունը կարող է մնալ առանց սարքավորման (տեղից՝ «Ճիշտ է»): Իսկ փաստորեն այժմ սարքավորման բոլոր պատվերները հանձնվում են միավորմանը (որչեղիններէ) իսկ ապա միավորումը պիտի բաժանի այդ պատվերներն իր բոլոր գործարաններին մեջ առանց պատվիրող—կլինետի վորէն մասնակցութեան: Ինքն ըստ ինքյան հասկանալի չէ, վոր մենք չինք կարող թույլ տալ յուրաքանչյուր գործարանին, վոր նա ձեռք բերի ինչ վոր նրան հարկավոր է, ընդհանուր պլանից դուրս, առանց միավորման դիտութեամբ: Այդ սնչուշտ վոչ վոր էլ չի առաջարկում, ասիայն նույնչափ պարզ է և այն, յեթե անմիջական մասնակցութուն չունենան պատվիրատու և մատակարարող գործարանները, յեթե պայմանագրում պարզ վորոշված չլինեն նրանց փոխադարձ պարտականութեանները, մենք չենք ունենա փոքր ի շատե լուրջ յերաշխիք փոխադարձ պատասխանատվութեանները վորոշված ժամկետին կատարելու համար: Արդյունաբերութեան կառավարման սիստեմի 1929 թվի վերակազմութեան ժամանակ հիմնական թեզերից մեկն էր՝ ստեղծել միավորումներ (ՎԺՏԳԽ-ի միջեմ այդ գոյութուն ունեցող «Գրավկ»-երի տեղ), իրենով կազմակերպութեաններ, վորոնք պիտի գործեն, խտրելով սահմանելով տնտեսապարական հաշվի սկզբունքը: 1928 թվի գեղերտը տրեսաների և ձեռնարկութեանների իրավունքների մասին նույնպես իր հիմքում ունեւ տնտեսապարական հաշվի

սկզբունքը: Նույն վոգուլ եր ներշնչված և ՎՏԳԽ-ի վորոշումը ցեխերի մասին: Իսկ այժմ, թույլ տվեք ինձ հարցնելու, վոր միավորումն մեղանում տնտեսաշաղի վրա չէ: Վոր գործարանն է մեղանում լիովին և ամբողջովին ղեկավարվում տնտեսաշաղի: Հասցեք, խնդրեմ, ձեզանից վոր մեկի մաս, ընկ. դիրեկտորներ, ցեխը զանվում է տնտեսաշաղի վրա: (տեղից՝ «կա», «քիչ են», «չկա»):

Ընկ. Որջոնիկիձե.—Շատ են.

(Տեղից՝ «Թղթի վրա»):

Ընկ. Որջոնիկիձե.—Դժվար է հասկանալ: Մի քանիսն ասում են՝ կա, մյուսները՝ չիչ են, իսկ մնացածները՝ թղթի վրա: Յեռ կարծում եմ, վոր վերջիններն ավելի մոտ են ճշմարտութեանը: Իսկ չե վոր առանց այդ մենք վոչ մի կերպ չենք կարող յուրա զնալ:

Մենք խոսում, դրում ենք արտադրանքի վորակի մասին. իսկ ինչպես ձեռք բերենք այդ վորակը. ինչպես ստանանք այդ: Առանց տնտեսաշաղի, առանց պայմանագրերի մեջ մտցված պարտականութեանների, առանց վորոշ նյութական պատասխանատվութեան, վոր պիտի կրեն պայմանագրերը կնքող կողմերը, դու չես ասելով հոգալ վորակի մասին աշխատե, ինչպես այդ հարկն է: Իսկ մեղանում այժմ ամեն բանի համար վճարում է պետքանկը: Ձեռնարկութունը նյութապես վոչ մի բանի համար չի պատասխանում: Այժմ յանից պիտի լինի վոչ յանպես, ինչպես անցյալ տարին, այլ մի քիչ ուրիշ տեսակ: Աշխատավարձը վճարում էյին առանց ձեզ, արտադրանքի համար վճարում էյին անկախ նրա վորակից, արտադրանքը վերցնում են ձեզնից և բաշխում:

(Տեղից՝ «Այդ բոլորովին արդեն լավ է»):

Ընկ. Որջոնիկիձե.—Ասես, բոլորովին լավ է: Իսկ յեթե խորը նայենք, դուրս է դալիս, վոր վատ է, նույնիսկ շտա վատ:

Ինձ թվում է ընկերներ, վոր նախ և առաջին հերթին մենք պետք է ամենահաստատ կերպով կիրառենք կյանքում տնտեսաշիվը: Յերկրորդը՝ անհրաժեշտ է, վորպեսզի վորակի և պատվերները ժամանակին կատարելու համար պատասխանատու հանդիսանա մատակարարողը վոչ միայն իր ազնիվ խոսքով, այլ և նյութապես: Դե, ի՞նչ միտք ունի, յեթե յես պիտի ստանամ ձեզնից մետաղ չողեկառքեր կառուցող գործարանի համար, իսկ դուք ինձ ուղարկում եք մի ինչ վոր մետաղ, վոր ինձ համար ան-

15985-57

նկատել: Յետ ստացա և նա թափված անգործ մնում է ինձ մոտ և
յես, նրա հետ վռչինչ չեմ կարող անել: Իսկ մի ուրիշ գործարա-
նում հենց այդ մետաղի կարիքն է զգացվում: Այդ չափ համախ
ե պատահում մեկտեղում: Դրան պետք է վերջ դնել: Մենք պետք է
ստեղծենք պայմանագրի վրա հիմնված վոլանտարություններ
և մատակարարողի նյութական պատասխանատվությունը պատ-
վիրատվի առաջ: Պարզ է, վոր ինչպես յես ասացի, մենք չենք
կարող թույլ տալ, վոր ամեն մեկը պլանից և լիմիտներից դուրս
իր համար մատակարարող փնտրի ամբողջ միության սահման-
ներում:

Պլանավորումը հիմքն է մեր ժողովրդական տնտեսության:
Իսկ ինչո՞ւ չանենք այսպես. յերբ ԺՏԳԽ-ը վորոշել է արդեն, վոր
մետաղից մենք ունենք միայն այսքանը, վոր մետաղը պակասում
է, անճար ուրեմն պիտի կրճատենք այսինչ միավորման մատակա-
րարումը, ուստի պետք է վորոշենք այսինչ միավորմանը տալ
այնքան, յերբ ուրիշն այնքան: Հետո այդ միավորումներն իրենց
հատկացված մետաղը բաժանում են իրենց գործարանների մեջ:
Դրանից հետո մետաղամշակ գործարանի գիրեկտորը մետաղուր-
դիական գործարանի գիրեկտորի հետ պայմանագրի են կնքում,
վորի մեջ ասված է, թե դու ինձ պիտի տա այսքան մետաղ, այս-
ինչ քանակությամբ, այսինչ պրոֆիտների, այսինչ ասորալմեն-
տի, այս ինչ ժամկետին, իսկ յես քեզ դրա տեղ պիտի վճարեմ այս
ինչ և այս ինչ: Յեթե դու պայմանավորված ժամկետին մատակա-
րարեցիր ամեն ինչ համաձայն կնքված պայմանագրի, դու ստա-
նում ես համապատասխան վճարդ, իսկ յեթե վոչ, այլ կերպ պի-
տի լինի մեր խոսելիքը: Յեթե դու չկատարեցիր ստանձնած պար-
տականություններդ, յես քեզ փող չեմ վճարի, բանին ևլ իմ տեղ
քեզ այլևս չի վճարի, և դու, ընկերս թանկագին, ստիպված պի-
տի խոր-խոր մտածես քո անելիքի մասին, թե վոնց աշխատավարձ
ճարես բանվորներիդ և ծառայողներիդ համար, վոնց չարունակի
քո գործարանն իր աշխատանքը:

Պայմանագրին պիտի տալ որինական բնույթ: Ով վոր չի
կատարում պայմանագիրը, պատասխանում է խորհրդային դա-
տարանի առաջ: Դա կստիպի մեզ պայքարել վորակի համար,
հասցնել արտադրանքը ժամանակին, պատշաճ քանակով, ասոր-
տիմենտով և կարգապահություն մտցնել:

Ինձ թվում է, վոր դա յե այն ուղղությունը, վորով մենք
պիտի գտնենք այս խնդրի լուծումը: Մոտ ժամանակներս կառա-
վարական վորոշումներով ուղղումներ են մտցված մեր վարկային
ուեֆորմի մեջ: Այդ ուղղումների համաձայն, մատակարարողնե-
րը միայն այն դեպքում ստանում են վճարը, յերբ նրանք հան-
ձնում են վորոշված ժամկետին արտադրանքն այն վորակի և այն
քանակով, վոր նրանք պարտավորվել են հանձնել: Միայն չա-
նից հետո դնորդը կարգադրում է բանկին վճարել դրամը:

Իսկ մինչ այժմ՝ բանկը կարող էր առանց ձեռ գիտության
վճարել: Իսկ այժմ առանց ձեռ անմիջական հրամանի վոչ վոք և
վոչ մի կողեկ ձեռ ընթացիկ հաշվից չի կարող դուրս հանել: (Ծա-
փախարություններ): Մեզ թվում է, վոր այդ տեսակ վորոշումը,
և յեթե դրան ևլ ավելացնենք սրայմանագիրը չկատարողի համար
և յեթե դրան ևլ ավելացնենք սրայմանագիրը չկատարողի համար:
Այդ մեզ: Ահա այստեղ է, վոր կսկսվի պայքարը վորակի համար: Այդ
խնդիրը կարգին պիտի ծեծենք մեր սեկցիայում և գտնենք նրա
գործնական ուղիղ լուծումը: Մենք պետք է պայմանագրեր կըն-
քենք նաև առանձին յերեկաթուղիների հետ (Ծափախարություն-
ներ): Յեթե մենք ժամանակին չենք պարզում վագոնները,
ՀԾԺԿ-ը մեզ տուժի յե յենթարկում, իսկ յեթե նա ինքը ժամա-
նակին չի հասցնում բեռները, այդ դեպքում վո՞նց անենք: Պա-
տասխանատվությունը թող լինի յերկու կողմի համար ևլ: (Ծա-
փախարություններ):

ԲՍՅՈՒՆՎԻԿՈՐԵՆ ԱՆՅԿԱՅՆԵԼ ԿԱՊԻՏԱԼ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հետևյալ հարցը, ընկերներ, վորի վրա յես ուզում եմ կանգ
առնել,—դա կապիտալ շինարարության խնդիրն է: Միայն այն
արդյունաբերության մեջ, վոր պլանավորում է ԺՏԳԽ-ը, ևլեք-
տոֆիկացիայի հետ միասին հաշված, մենք ներդրում ենք կա-
տարում 6-783 միլլիոն ռուբլու չափով: Նպատակահարմար կեր-
պով և տնտեսորեն մուծել շինարարության մեջ այդ միլլիարդ-
ները՝ դա կնշանակի մեծ գործ կատարել: Չնայած շինարարու-
թյան մեջ մեր ունեցած անպայման մեծ նվաճումներին, պետք է
սակայն խոստովանել, վոր մենք մինչևի որս կառուցում ենք չառ-
թափ և բավականին դանդաղ: Հաճախ մենք կառուցում ենք այն-

սլիսի պատեր, վոր հայտնի չէ, թե դա բնակելու չենք ենք չի-
նում, թե ամբողջ:

Յեա փորձ արի պարզելու իրերի գրութիւնը շինարարա-
կան նախահաշիւների նկատմամբ: Ասես, ամենատարբերակա-
ն պլանի լինի՝ յեթե կառուցում ես, պետք է նախահաշիւ ունենաս:
Վոր մի կապիտալիստ, վոր մի գործարան, վոր մի ֆաբրիկա,
վոր մի ցեխ առանց շինարարական նախահաշիւի չի կառուցի: Ա-
սացեք, ընկերներ, ունե՞ք ձեզ շինարարական նախահաշիւներ
(Ազմուկ: Բացակայուողներ՝ «Ունենք», «Չունենք»): Մի
ընկերոջ, վոր վատ կառուցողի, յես մի անգամ հարց տալի՝

— Ասա, եղ վո՞նց ես կառուցում, ունե՞ս արդէ՞ր շինարա-
րական նախահաշիւ:

Նա պատասխանեց՝

— Նախահաշիւ յես, ճիշտ ե, չունեմ, սակայն տեխնիկա-
կան-տնտեսական հիմնավորում ունեմ:

(Ծիծաղ):

Իսկ տեխնիկական տնտեսական հիմնավորումով նախատեսել
շինարարութեան փոքր ի չատե ճշգրիտ արժեքը՝ անհնարին ե:
Կարելի չէ այդ հիման վրա վառուցել և 100 և 200 տոկոսով աճել
կամ պակաս: Ինչ է ներկայացնում այն «Ուրուշնոյե Պոլոժենիե»-ն
(У р о ч н о е П о л о ж е н и е), վորով դեկամարում ենք նախահա-
շիւները կազմելիս: Գոյութիւն ունի՞ արդէ՞ր այն ուրիշ յերկր-
ներում: Մեր լավագուշտ կառուցող-ինժեներները, վորոնց հետ
դրուցել եմ այդ մասին, պատասխանում են միաձայն՝ վոր մի
յերկրում բացի մեզանից նման «Ուրուշնոյե Պոլոժենիե» գոյութիւն
չունի: (Ծիծաղ): Այնտեղ արտառահամանում յուրաքանչյուր ֆիր-
մա իր համար սեփական նորմաներ ունի: Ամերիկայում գոյու-
թիւն ունի մի այնպիսի բան, վորով կարող են ամենքը ոգտվել:
Այն «Ուրուշնոյե Պոլոժենիե»-ն, վորով մենք ոգտվում ենք, ա-
ռաջին խմբադրութեամբ կազմված ե... 1843 թվին դինվորական
մասերի ուժով կատարվող աշխատանքների համար: Հետո, 1869
թվին, «Պոլոժենիե»-ն վերանայվել ե և հաստատվել «Նորին
կայսերական Ալեքսանդր յերկրորդի սեփական ստորադրու-
թեամբ», «Յեղիցե ըստ սմին»: (Ծիծաղ): Այս դրութեան մեջ
նորմաները հասան մինչեւ 1905 թ. հեղափոխութիւնը: Սույն
դարի սկզբներում կոմս Դը-Ռոշըֆորը հիշյալ նորմաները լրա-

ցրեց նեկատուութիւններով և ուղղումներով: Հեղափոխութիւն-
նից հետո, 7-ժամյա աշխատանքը ուժի մեջ մտնելուն պես, հին,
նորմաները վերանայվեցին և մուծվեցին լրացուցիչ կոյնֆիցենտ-
ներ: Մետրիքական սխառմը կիրառելիս, «Ուրուշնոյե Պոլոժենի-
ե»-ն վերածվեց նոր չափերի, սակայն հին նորմաները մնացին
անփոփոխ: Վերջին փոփոխումը կատարված ե Մոսկովայի «Դու-
բինժում» (Մոսկովայի նահանգական ճարտարապետների Ասոցիա-
ցիայում), սակայն այդ «Ուրուշնոյե Պոլոժենիե»-ն ևս հին ե:
Յեւ ահա այդ հիմնավորը «Ուր. Պոլոժենիե»-ի հիման վրա կազ-
մվում են մեր նախահաշիւները: 1925 թվին այն դործը յենթարկ-
վեց վերաքննութեան, հրատարակեցին մոտ 40 դիրք, ծախսեցին
մոտ 5 միլիոն ուրբի, սակայն վոր մի ոգուտ դրանից չստաց-
վեց: Դուրս ե դալիս, վոր մեր առաջավոր շինարարութիւններն
իրենց նախահաշիւները կազմում են, դեկամարվելով այն «Ուր. Պոլոժենիե»-յով, վորը 1869 թ. հաստատվել ե «Նորին կայսերա-
կան Մեծութեան Ալեքսանդր 2-րդի սեփական ստորադրութեամբ»:
Դրողը տանի եղ Ալեքսանդր 2-րդին, վորը «բարեհաճել ե» հա-
տատել «Ուր. Պոլոժենիե»-ն: Սակայն մինչեւ յերբ պիտի գոյու-
թիւն աւենա այդ անիծյալ «Ուր. Պոլոժենիե»-ն: Այստեղ սկսում
հիշում ես Վլադիմիր Իլիչի խոսքերը. նա դրում ե. «Մենք մեծ
հեղափոխականներ ենք, իսկ ինչ վոր մի դատարկ թղթի առաջ
անդնական ենք դառնում»: Մենք հավաքել ենք այժմ 50 ինժեներ և
պատվիրել, վորպեսզի կազմեն մեր արդի տեխնիկայի համապա-
տասխան «Պոլոժենիե» (կանոնադրութիւն): (Տեղից ձայն՝
«Յեւ այնուամենայնիւ նոր «Պոլոժենիե»-ի հիմքը դնեն հի՞ն
«Ուր. Պոլոժենիե»-ն): Վոր, չեն դնի: Այն սենյակը, վորտեղ աշ-
խատելիս կլինեն այն ընկերները, մենք կարգելենք ճարչ տալ այն
դիրքը: Ի՞նչ ե ստացվում սակայն այս բանից: Այն, վոր մինչեւ
այժմ այս դրքի հիման վրա հաշիւներ են կազմում, արինակ, բե-
տոն դնելու նկատմամբ և այլն: Յեթե վերցնենք մեր լավագուշտ
շինարարութիւնները, մենք կտեսնենք, վոր այնտեղ բանուժի
հաշվարկումը բետոնը խառնելու, աղյուսներ դնելու նկատմամբ
և այլն կատարվում ե 60-ական թվականներին յեղած տեխնիկայի
հիման վրա, յերբ, — այդ ուղղակի կարելի չէ տեսլ, — մեզանում
վոր մի տեխնիկայի մասին առհասարակ խոսք չեր կարող լինել:
Իսկ այժմ, յեթե վերցնենք, որինակ, Դանսլոստորոյը, այնտեղ

բետոնը ստացվում է դուռ դործարանային կերպով: Ամենաառաջադեմ համաչափարհային տեխնիկային հատուկ ահադին մեքենաներն ու կառուցվածքները կատարում են այն աշխատանքը, Վոր պիտի կատարելին հաղարավոր բանվորներ: Ասացեք, խնդրեմ, ինչ ուղևորություն կարող է տալ աղետեղ Ալեքսանդր 2-րդի Հինա-վուրց «Ուրոշնոյե Պոլոժենիյե»-ն: Մեր բազմաթիվ ճարտարապետները ասելով, մեր շինարարությունների վրա ունենք ավելի շատ բանվորներ, քան թե սլահանջվում է, և շատ հաճախ բանու-թի հենց ահադին ավելցուկի չնորհիվ է, վոր դոյանում է խառնա-շվիթություն և վոր աշխատանք:

Փ.ՏԳԻՍ-ի նախագահությունն առաջարկել է շինարարական սեկտորին մոբիլիզացիայի յենթարկել 30—40 մարդ ինժեներներին նախահաշիվները ստուգելու համար: Ինժեներները թեյով մոբի-լիզացիայի յենթարկվեցին, նախահաշիվները, սակայն, չստուգե-վեցին, վորովհետև աղբյուրի դոյություն չունեցին: Յերբ մեզ ասում են, վոր այս ինչ շինարարության համար հարկավոր է 600 միլիոն, այլ վոր 650 և կամ 550 միլիոն: Կա՞րդյոք վորեք հիմ-նավորում, դրա համար, բացի այս կամ այն ճարտարապետի և կամ կառուցողի ազնիվ խոսքից: Վոչնչից վոչինչ: Յերբ մենք ասում ենք՝ դուք լավ ընկերներ եք և ձեր ազնիվ խոսքին կարելի չէ հա-վատալ, սակայն «դիմա՞ր հաշիվ է սիրում» — ընկերները վերա-վորվում են: Ասում են՝ նախադիմ չկա, ուստի և նախահաշիվ չի կարող լինել, ճի՞շտ է արդյոք այդ: Յեթե կառուցում են մի վոր-եք ցեխ կամ ցեխի մասը, ինչու, չսկսեք է լինի այդ ցեխի կամ նրա մասի կազմված հատուկ նախահաշիվ: Յուրաքանչյուր տրե-տեսատեր, ձեռնարկելով այս կամ այն շինարարությունը, ամե-նայն ճշտություն հաշվի չէ առնում, թե ի՞նչ պիտի նստի իրեն վոր միայն ամբողջ շինարարությունը, այլ և նրա առանձին մա-սերը՝ հիմքը, ցովուրը, պատերը, դռները և պատահանների շր-ջանակները, կուրը, վերնածածկը և այլն: Ինչի՞ մեզ մոտ էլ չի կարելի կիրառել այս անպայման ուղիղ մեթոդը:

Յերբ մենք ծանոթացանք, թե վորքա՞ն են նստում անմիջա-կանորեն դործարանային ցեխերը և վորքան մնացած շինարարու-թյունը, — ստացանք հետեվյալ պատկերը: Վերցնում եմ, որ-կարկովի տրակտորի դործարանը, վորը սկսեք է ասել, վատ չի կառուցվում: Կարելի չէ հուսալ, վոր դործարանը ժամանակին

պատրաստ կլինի, սակայն մեծ վորդ պիտի նստի մեզ: Հիմնական ցեխերի արժեքը՝ 11.380 հազ. ո., սպասարկող կառուցվածքներ՝ 3.531 հազ. ո., բնակչինարարություն՝ 11.725 հազ. ո., կուլտ-կենցաղային շինարարություն՝ 1.657 հազ., պրոֆտեխնիքական կրթություն՝ 11.725 հազ., սանիտարական տեխնիկա՝ 6.204 հազ., տրանսպորտ՝ 2.297 հազ., կենցաղային սպասարկում՝ 742 հազ. նախապատրաստական աշխատանքներ՝ 7.930 հազ., ընդամենը՝ 69.191 հազ. ուրի: Հիմնական ցեխերը կազմում են դուռ շինարարության ընդհանուր արժեքի 19,6 տոկոսը:

Նիժնի-Նովգորոդի ավտոտրոյը՝ հիմնական ցեխեր՝ 23 միլ. ո., սպասարկող ցեխեր՝ 5,5 միլ., բնակչինարարություն՝ 23 միլ., կուլտ-կենցաղային շինարարություն՝ 5,5 միլ., պրոֆտեխնիկա-կան կրթություն՝ 2.660 հազ. ո., սանիտարական տեխնիկա՝ 14.300 հազ., տրանսպորտ՝ 7.525 հազ., բարեկարգություն՝ 1.450 հազ. ո., նախապատրաստական աշխատանքներ՝ 5.800 հազ. ո., ընդամենը՝ 90 միլիոն ուրի: Հիմնական ցեխերին գա-լիս է 25 տոկոսը:

«Ստալինոստի» («Сталиност») Ուրալի գործարանը՝ հիմնա-կան ցեխեր՝ 11.754 հազ. ո., սպասարկող ցեխեր՝ 2.955 հազ. ո., բնակչինարարություն՝ 11.765, կուլտ-կենցաղային շինարա-րություն՝ 13.614 հազ. ո., պրոֆտեխնիքական կրթություն՝ 1.480 հազ. ո., սանիտարական տեխնիկա՝ 400 հազ. ո., տրանս-պորտ՝ 1.275 հազ. ո., բարեկարգություն՝ 5.600 հազ. ո.: Հիմ-նական ցեխերը կազմում են դուռ շինարարության ամբողջ ծախ-սերի 23 տոկոսը, իսկ Ուրալմաշստրոյում՝ 37 տոկոսը:

Լուսարանության համար թույլ եմ տալիս մեջ բերելու այն, ինչ վոր ուղում է ին անել Մագնիտոստրոյում: Խորհուրդների տունը՝ 2.500 հազ. ո., կուլտուրայի պալատ՝ 7.700 հազ. ո., Ֆիզկուլտուրայի տուն՝ 2 միլիոն ո., դպրոց՝ 13 միլ., հիվանդա-նոց՝ 7 միլ. ուրբուց ավել: Կուլտուրայի և հանդստյան այդի՝ 20 միլիոն ուրբի:

Գնեպրովսկի կոմբինատում, վոր մենք այժմ զատուցում ենք, նույն պատկերը: Այնտեղ, ձուլելիք ջրերի համար կառուցումնե-րը կատարելու համար սլահանջում են՝ 25 բիլ. ուրբ., իսկ ջր-մուղի համար՝ մոտ 19 մ. ո.: Միջոցների այդ տեսակ բաշխումը ակներե կերպով ուղիղ չի և անթույլատրելի չէ. այդպի-

սի փոխհարարութիւնն դործարաններն և մյուս մնացածի միջեւ
անխուսափելի յե: Դա մեր ուժերից վեր և: Յեթե մենք այդ-
պես շարունակենք, մեր շինարարութեանը կսպառնա վտանգ, վոր
նա չարագանց պիտի քաշըջլի: Ընկերներից մի քանիսը պնդում
են, վոր դործարանների հետ միաժամանակ նրանց անհրաժեշտ ե-
կառուցել նաև սոցիալիստական քաղաքներ: Ինքն ըստ ինքեան հառ-
կանալի յե, վոր խորհուրդների յերկիրը կառուցելու յե և կկառու-
ցի սոցիալիստական քաղաքներ: Սակայն ի վիճա՞կի յենք արդ-
յոք և կբալե՞ն արդյոք մեր միջոցները, վոր հենց այսօրվանից
մեր հսկա դործարանների հետ միաժամանակ սկսենք կառուցել
նաև հսկայական սոցիալիստական քաղաքներ: Պատասխանում
ենք՝ մոչ, չենք կարող: Անհրաժեշտ ե առաջին հերթին, վորքան
կարելի յե շուտ ավարտել դործարանների շինարարութիւնը, և
դրանք աշխատանքի դրել, հենց սկզբից ասահովելով դործարան-
ները բնակչինարարութեամբ և կուլտուր-կենցաղային հաստատու-
թիւններով, թեկուզ ժամանակավոր բնույթ ունեցող շէնքերի
մեջ, այն հաշիւով, վոր 5-6 տարուց հետո նրանք քանդվին և նը-
րանց տեղն իրոք կառուցենք իսկապես սոցիալիստական քաղաք-
ներ աշխատող դործարանների շուրջը, — սոցիալիստական քաղաք-
ներ, վորոնք մեր միութեան պրոլետարիատին արժանի լինեն:

(Ծափահարութեամբ):

Մինչեւ այդ դալիք որերը, ի դեպ, մենք կսովորենք, թե ինչ-
պես պիտի կառուցել այդ քաղաքները, բայց վոչ այն, ինչ վոր
այժմ առաջարկում են:

Դա անշուշտ չի նշանակում, վոր մենք մեր մշտական բանվոր-
ների համար պիտի կառուցենք բարակներ և կաղարմաներ: Վոչ,
մենք պիտի կառուցենք բանվորների համար բնակարաններ, մա-
քուր, տաք, հարմար և դուրեկան:

Անտեսեոսավար և անճոռնի կերպով ծախսւում ե մեզանում
մետաղը, չնայած այդ ապրանքը դեֆիցիտային ե: Շատ հաճախ
այնտեղ, ուր կարելի յե մետաղը փոխարինել փայտով, մենք այդ
չենք անում:

Մեղանում աշխատող ոտարերկրյա ճարտարապետները պըն-
դում են, վոր մենք անհամեմատ ավելի շատ յերկաթ ենք ծախ-
ում, քան ամերիկացիք կամ գերմանացիք: Մենք ավելի պահ-
պանողական ենք փայտը դործածելու դործում, քան ամերիկա-

ցին կամ գերմանացին: Գերմանիայում Մյունխենի վոկզալը փայ-
տե վերնածածկ ունի, իսկ փորձեցեք նույնն առաջարկել մեզա-
նում:

Աշխատանքի կազմակերպութիւնը մեր շինարարութիւննե-
րում նույնպես շատ թերութիւններ ունի: Կառուցող ինժեներ-
րից շատերը պնդում են, վոր շինարարութեան վրա բանվորական ո-
րը փաստորեն 4—5 ժամից ավել չի լինում: Աշխատանքի արտա-
դրողականութիւնը ցածր ե: Մինչդեռ մեր քարտաշը մոտ 500
աղյուս ե դնում, գերմանացի քարտաշը, նույն պայմաններում,
դնում ե 1.400 հատ: Ավելին կասեմ. մեր բանվորների առանձին
հարկածային խմբակները դնում են վոչ պակաս: Այստեղ ամեն
ինչ կախված ե աշխատանքի կազմակերպութիւնից: Մինչդեռ
շատ վայրերում, վորտեղ շինարարութիւն ե կատարւում, աղ-
ժուկ են հանում բանվորական ուժը պակասելու մասին, ուրիշ տե-
ղերում տեսնում ենք մեծ քանակով ավելորդ բանվորներ: Թե՛
քանակութեամբ արտահաղուստ անշուրջ կերպով ուղտադործելու
պատճառով ամենախայտառակ կերպով կորչում, տարւում ե:
Ամենալուրջ ուշադրութիւն պետք ե նվիրենք, ընկերներ, չե՛-
նարարութեան վայրերում աշխատանքը կազմակերպելու, բանու-
ժը ողտադործելու և շինարարութիւնը եփանացնելու հարցերին:

Շինարարութեան թանդութեան բնագավառում մենք հանդի-
պում ենք հաճախ դժվար բացատրելի յերևույթներին — յերբ աղ-
յուսում ենք հաճախ դժվար բացատրելի յերևույթներին — յերբ աղ-
յուսաւորման խորանարդ մետրը մի վայրում նստում ե 36-ից
մինչև 43 ու. (Բերեդնյակի), իսկ մի այլ վայրում նույն խոր-
մետրը 20 ուրբի յե նստում (Բորբիլի): Հարկաւ այստեղ կարող
են դոյութիւն ունենալ տեղական տարբեր պայմաններ, ու-
կայն այդքան արհաւիր տարբերութիւնն անթույլատրելի յե:

Հետեւյալ խնդրի, վորի վրա յես ուզում եմ կանգ առնել, —
զա վերաբերւում ե շինարարութեան կազմակերպութեանը, դոր-
ժարանն աշխատանքի դրելու պատրաստութեանը և այն փոխհա-
րաբերութիւններին, վոր պիտի լինեն շինարարութեան պետի և
ձեռնարկութեան ապագա գերեկտորի մեջ: Ո՞վ պիտի կառուցի
գործարանը կամ ֆաբրիկան և կամ այս կամ այն ձեռնարկութիւն-
նը և ո՞վ պիտի աշխատանքի դրի այն: Մեղանում այժմ ընդուն-
ված ե, վոր շինարարութիւնը գլխավորող պետը հենց ինքը դոր-

ծարանի ապագա զիրենկոտը և հանդիսանում: Իմ կարծիքով, այդ սխալ և: Այստեղ ամենատեղեղ կերպով մենք փշագնում ենք մեք ընկերներին: Ասենք, ահա դուք ինձ նշանակեցիք շինարարության վրա, մի յերկու տարի աշխատեցի, քիչ թե շատ մի բան սովորեցի: Իսկ հետո դուք ինձ գործարանի զիրենկոտը եք նշանակում, յես ստիպված եմ նոր գործ սկսելու, և կարող ե պատահել, վոր այդ ինձ չհաջողվի: Շինարարության պետը, վոր կա, շինարարության պետն և, նա չիմում և, իսկ գործն ավարտելով, վեր և կենում իր ամբողջ խմբի հետ շարժվում, գնում և նորից կառուցելու յերկրորդ և յերրորդ գործարան: Նա այդ հետագա գործարանները կկառուցի, անշուշտ ավելի ևս լավ, վորովհետև նա իր մասնագիտության մեջ տարեցատարե կատարելագործվում և: Ասկայն շինարարության հետ հանդերձ, անկախ նրանից, թե քնչ շինարարություն ենք ձեռնարկում, մեծ թե փոքր գործարանի կառուցման, — պետք և ունենալ ապագա զիրենկոտը այդ ձեռնարկության համար, վորը պիտի պատրաստի բանվորական ուժ,

տեխնիքական անձնակազմ, վորը պիտի կառուցողից ընդունի ցեղը ցեղի հետեվից, ազրեզատը ազրեզատի հետեվից: Մի բան և կառուցելը, մի ալլ բան՝ մոնտաժը և հասուժի բան՝ համապատասխան մարդիկ կանգնեցնելն արդեն պատրաստ գործարանի դադրածներին սպասարկելու համար, աշխատանքի դեցելը գործարանը և արտադրական պրոցեսներին տիրանալը: Չե, վոր այս տարի մենք ուզում ենք գործի դեցել և միլիարդ բուրլու ձեռնարկություններ կամ նույնիսկ ավելին: Դա կոչահանվի հակադասական միջոցներ, հակադասական կազմակերպչական ստեղծագործություն: Այս գեպում ել հարց և ծագում՝ չի՞ ստացվի արդյոք յերկու տերերի իշխանություն մեկ շինարարության մեջ: Վոչ, չի ստացվի: Շինարարության ասպարեղի վրա պետք և լինի մեկ զիրենկոտը, մեկ միայն տեր-տիրական՝ շինարարության պետը: Իսկ ես գործարանի ապագա զիրենկոտըն եմ, և ահա, բարի յեղեք, ընկեր կառուցող, վոր ավարտել եք ձեր աշխատանքը, հանձնել ինձ՝ ապագա զիրենկոտըն, գործարանի ապագա տիրոջ՝ ձեր կառուցվածքը: Ավարտեցիր թե չե գործարանի հիմքը, ցույց տուր ինձ: Թող զիրենկոտը, գործարանի ապագա տերը, իր աչքով տեսնի, պիտանի՞ յե արդյոք նա, փուլ չպետք և դան արդյոք նրա վրա

կառուցված պատերը: Ավարտեցիր թե չե ցեղը, հանձնիր, բաժանմունքը կառուցեցիր, հանձնիր խեղոյն:

Յեթն գործարանի ապագա տերը, վորը գաղղված պիտի լինի գործարանը աշխատանքի դեցելու համար կադրերի պատրաստմամբ, միաժամանակ կհսկի նաև թե ի՞նչ և ի՞նչպես և չիմում կառուցողը, դա լավ կլինի: Շինարարության ընթացքը պետք և հսկել անդուլ, անդադար: Պետք և չափազանց ուշադրությամբ և խնամքով վերաբերվել այն շինարարական կոլեկտիվներին, վորոնք նոր են կազմակերպվում, պահպանել դրանց, վոչ մի դեպքում թույլ չտալ, վոր նրանք փոշիանան, ցրվեն: Ստալինգրադի արախտորաչեն գործարանի նկատմամբ մենք ուղղակի բարրարոտաբար ենք վարվել: Հրաշալի շինարարական կազմակերպությունը փուլ յեկավ, մինչդեռ պետք եր պահպանել այն և ողտագործել ուրիշ շինարարությունների համար:

ԻՆՔՆԱՐԺԵՔԻ ԻՋԵՑՈՒՄԸ. ՆԵՐՔԻՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՄՈՒԼԻԶԱՑԻԱՆ ՅԵՎ ՄԻԱՆՁՆԱ. ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հետեվյալ հարցը՝ դա ինքնարժեքի իջեցման խնդիրն և: Մյա ուղղությամբ մեր գործերը լավ չեն: 1929-30 թ. մենք փոխանակ 11 տոկոսով իջեցնելու ինքնարժեքը, իջեցրինք միայն 7—7.5 տոկոսով: Հասուժի յեռամոյակում իջեցրինք միայն 3 տոկոսով: Այս տարի մեզ առաջադրված և իջեցնել ինքնարժեքը 10 տոկոսով, վորն արտահայտվում և 1.590 միլ. ո. գումարով: Շինարարության համար մեզ հատկացված և 5,5 միլիարդ ո., սակայն միաժամանակ ֆինալանում նշված և՛ ինքնարժեքի իջեցում 10 տոկոսով, այն և՛ 1.590 միլ. ո.: Յեթն մենք ինքնարժեքը չենք իջեցնի 10 տոկոսով, մենք կորցնում ենք 1.590 միլ. ուրբու գումարը, վորի չափով ել մենք ստիպված պիտի լինենք կրճատել մեր շինարարության ծախսը: Ուստի յերբ մենք խոսում ենք ինքնարժեքի բաժանման, — մեր ընկերները քաջ պիտի զիտենան, վոր ոլ չի կատարում ինքնարժեքի իջեցումը, նա կրճատում և կապիտալ շինարարության միջոցները: Այնպես, վոր ինքնարժեքի իջեցման համար բուլթյան միջոցները: Այնպես, վոր ինքնարժեքի իջեցման համար միջոցները պայքարը պիտի լինի ամենախիստը: Դիրենկոտը, բլիշի միջոցները պայքարը պիտի լինի կոնկրետորեն մշակեն ամեն մի քարտուղարը, ֆարգործկոմը պիտի կոնկրետորեն մշակեն ամեն մի գործարանում իրենց անելիքը այդ իջեցումը կենսապարտապարտ համար:

Ինքնաթիւներ իշխեցնելու խնդիրը պիտի դրված լինի ձեռնարկութունները տնտեսաւարները ամբողջ աշխատանքի և հասարակայնութեան ուշադրութեան կենտրոնում: Մինչեւ այժմ մենք չառ զիչ ուշադրութիւն ենք նվիրել այս հարցին: Այս տարում մենք չկատարեցինք ինքնաթիւներ իշխեցումը: Փողը պակասեց և մենք 1 միլիարդ ուռլուց ավելի վարկ վերցրինք բանկից: Այս տարում այդ արդեն չի լինի, և մենք պարզորոշ պիտի պատկերացնենք մեզ, վոր յետեւ մենք ինքնաթիւներ իշխեցումից չստանանք 1-590 ռ., դա նշանակում ե, վոր տեղի կունենա, կապիտալ շինարարութեան ծախսի նվազումը:

Դեռ նշանակում ե խուլոս տալ պատասխանատվութիւն ից և բարձել այն ուրիշները վրա, ստեղծելով այդպիսով աննորմալ միջոցառումներ զործարանում, վրո նա ղեկավարում ե: Միանձնյա սկզբունքն անցկացնելը նշանակում ե արդէոջ հասարակայնութեան արհամարհումը: Անշուշտ, վոջ: Սակայն ղերեկոտորը, պիտի ղիտենա իր իրավունքներն ու պարտականութիւնները և իրադրոճի այն կյանքի մեջ, իսկ բջիջը, Ֆարգործկումը պիտի ոգնեն նրան, վոջ մի ղեկավարում չմիջամտելով նրա ուրերատիվ կարգադրութիւնները մեջ և չիօխարիներով նրան իրենով, այլ ճշտիվ կատարեն կենտր. Կոմիտեի՝ 1929 թ. սեպտեմբերի 5-ին կայացրած վորոշումը՝ միանձնյա ղեկավարութեան վերաբերմամբ:

*) Լեւոն. — Խորհրդային իշխանության հերթաձևին խնդրեցրել. հ. XV:

Հսկել, վարակացի բանվորների նպատակահարմար առաջարկները կենսապարտաբեր, աջակցել արտադրութեան ռացիոնալացմանը, աշխատանքի կազմակերպութեան կատարելագործմանը և այլն: Պարբերաբար լսելով վարչութեան հաշվետվութիւնները, ուսումնասիրելով արտադրութեան վերաբերյալ նյութերը և անելով իրենց առաջարկները, պրոֆկադմակերպութիւնները սակայն չպետք է քիջամտեն անմիջապէս ձեռնարկութեան ղեկավարութեան մէջ և առավել ևս չպետք է իրենցով փոխարինեն վարչութիւնը, ամենայն կերպով նպաստելով, վարակացի իրապէս անցկացվի և ամրանա միանձնյա ղեկավարութիւնը, աճի արտադրութիւնը, կարգանա ձեռնարկութիւնը և այդպիսով բարեփոխվի բանվոր դասակարգի նյութական վիճակը»:

Դիրեկտորը միանձնյա ուժեղ իշխանութիւն բարենցնելով հանդերձ, պիտի դիտենա համերաշխ աշխատանք վարել նաև հասարակական կազմակերպութիւնների հետ: Վատ բան է, ընկերներ, յերբ որինակ, — այդ յեղել է Ուկրաինայում Պետրովսկու անվան գործարանում, այնպիսի գրութիւն էր ստեղծվել, վոր բջիջը սկսել էր կարգադրութիւններ արձակել անմիջապէս ցեխի պետերին՝ առանց հաշվի տունելու գործարանի ղեկեկտորին: Դա այլանդակ բան է: Կուզակցութեան վորոշումը այդ մասին բացարձակապէս սրարդ է և ձիւտ: Միանձնյա ղեկավարման սկզբունքը գործնականապէս պետք է իրականացնել: Մենք բաղմաթիվ որինակներ ունենք, յերբ ղեկեկտորը անց է կացնում միանձնյա իշխանութիւնը և միաժամանակ լավ հարաբերութիւնների մեջ է գտնվում պրոֆկադմակերպութիւնների և բջիջի հետ: Յեւ վործը շատ լավ է ընթանում:

Այս տարվա աշխատանքների ահագին սլանքը կատարածելու համար մենք առանց ներքին միջոցների մորիլիդացիայի յոյա գնալ չենք կարող, իսկ այդ մորիլիդացիան մեղանում լավ չի ընթանում յերբմն: Մենք յերբմն աղմուկ ենք հանում, թե ահա այս չկա, այն չկա, և ավելորդ ենք համարում հաճախ նախորդ ստուգելու, թե մենք ինքներա ի՞նչ ունենք: Յեւ կարող եմ թվել, վորբան ուղեք, որինակներ, յերբ բոլորովին անթույլատրելի, չափազանցած պահանջներ են ներկայացրել առանց նախորդ հաշվի տունելու իրենց ունեցածը: Որինակ ԲՈՒՊ-ը պահանջում է 3.980 դադգյահ և շատ գոհ է, յերբ նրան տալիս են 1.300 և ասում է, վոր դա նրան կրալի: ՎԵՌ-ն պահանջում է 3900, իսկ յերբ նրան

տալիս են 2800, նա ասում է թե բաւական է: Ինչի՞ նման է դա: Պոյուլստորը պահանջում է՝ 1.533, նրան տալիս են 1.015, և նա դրեթե համաձայն է: Յեթե մի բան ունենք մեր յերկրում, չե՞ վոր վոչ մի տեղ չպիտի թագցնենք այդ, դա մնում է հենց մեզ համար: Եւ քիչ միտք կա քարշ տալ ամեն ինչ սեփական գործարանը և թափթփված թողնել այնտեղ, այն, ինչ վոր հարկավոր չէ: Ինձ չերեկ ընկ. Կագանովիչը ասում էր, վոր Լյուբերեցկու գործարանում հալատացնում էլին, թե վորոշ մասեր պակասում են և այլն և այլն, իսկ յերբ նա ստուգեց, դուրս յեկավ, վոր գործարանը առատ է ամեն տեսակ մասերով և այդ տեղի յե ունենում մետաղի ամենասուր սովի ժամանակ:

Յեւ արդեն ասացի, վոր վառելիքի և մետաղի խնայողութիւնը ամենակարեւոր խնդիրն է: Այս որերս մենք վորոշում հանեցինք՝ վառելիքի ծախսը կրճատել: Ստուգեցինք այս տեղ-այնտեղ և դուրս է դալիս, վոր վառելիքի ծախսը վոչ միայն չի կրճատված, այլ և ավելացված է: Այդ ընկերները, ասես, իրենք իրենց են ծագրում, վորովհետեւ յերբ այդ վառելիքը կհատնի, գործարանը պիտի կանգնի և նրանք ինքներն իրենց պիտի անիծեն, անշուշտ: Մինչև այժմ վառելիքը չէր պակասում, և վոչ վոչ չէր մտածում տնտեսելու մասին, իսկ այժմ պակասում է, և չէ, վոր պետք է մտածել այդ մասին: Կույն պետք է ասել և մետաղի մասին:

Մի քանի խոսք կուղենայի աղել, թե ի՞նչ է ներկայացնում շատ հաճախ մեր գործարանը: Յերբ մտնում եք մեր գործարանը, ուղղակի դժվար է լինում հասկանալ, գործարան է այդ թե դուցե այստեղ տեղի յե ունեցել ավելում կամ կոտորած: Ամեն ինչ թափթփված է այնպէս, վոր շուներ տիրոջ չի հանաչի. ցեխ՝ առատ, մինչև կոկորդը: Մի՞թե դա ախորժելի յե, լավ է: Յեւ տեսել եմ Գերմանիայի գործարանները և ակնատես եմ յեղել, ինչպէս ավելով սրբում են ամեն մի փոքրիկ տաշեղն հատակից, իսկ մեղանում տաշեղը չեն սրբում, այլ յերկաթի ահագին կոտորներ թափված են հատակի վրա, ո՞վ գիտե, քանի տարիներով:

Անցյալ տարի Կալինինի հետ, մենք այցելեցինք Պուտիլովի գործարանը: Ընկ. Կալինինը ինձ ցույց տվեց յերկաթի ահագին կտորներ և ասաց, վոր դրանք, յերեւի, թափված են այստեղ այն որից, յերբ նա այստեղ բանվորութիւն էր անում:

Մենք պորտավոր ենք կարգի բերել մեր գործարանները: Յեւկեք, ընկերներ, հայտարարենք մեր գործարանների բակերի և

ցեղերի սրբաճան աճամասնակ կամ յեռամասնակ: Մոտ որեքս ինձ
ցույց տվին Վոսկինի գործարանի լուսանկարը: Այնտեղ, հետ 1916
թ. մտադրութուն կար կառուցելու շողեկառքեր շինող գործա-
րան, հետագայում ելի մի ինչ վոր բան: Այն ժամանակներից այն-
տեղ վեր եր ընկած նոր սարքավորումը ամենախայտառակ կա-
ցության մեջ:

Ինչո՞ւ յե այդ կատարվում: Չե՞ վոր այդ գործարանների դե-
կավորներն մեր սեփական ընկերներն են, կոմունիստներն են:
Ուրեմն, մի՞թե չի կարելի մաքրել այդ գործարանները և կարգի
բերել: Դե, լավ, վնասարարները մեզ մոլորեցնում են, վորովհե-
տե՞վ մենք չառ քիչ տեխնիկական դիտութուններ ունենք, անհա-
մար վնաս են հասցրել մեզ, սակայն կեղտից և ցեխից ազատվել
չե՞ վոր մենք ինքնբերա ել կարող ենք: Դա ակներև և, մեր սովո-
րութունն և դառել: Սովորութունը, ասում են, յերկրորդ բնու-
թյունն և, սակայն այդ սովորութունը վնասակարապես պետք և
արմատախիլ անել: Չե՞ վոր միաժամանակ այդ մաքրումը և կար-
գավորումը մեզ հնարավորութուն պիտի տա մորիլիպացիայի
յենթարկելու մեր բաղձաթիվ միջոցները, վորոնք տարիներով
անողուտ թափթիված են ձեռնարկութուններում:

ԿԱՐԵՐԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄԸ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅԱՆ

ԿԵՆՏՐՈՆՈՒՄ

Յերկու խոսք կադերերի մասին: Մենք կարիք ունենք կադերե-
րի: Յերբ մեր մասնագետների վերնախավը, յերբ նրանց զգալի
քանակը մեր թշնամի բանակին և պատկանելիս յեղել, յերբ նրանց
բաղձախնս սովոր խումբը բացարձակապես դավաճանական դեր
խաղաց Ռամզինի և նման սրբիկաների գլխավորությամբ, ապա
հասկանալի յե, վոր այս պայմաններում մենք ստիպված ենք զգուշ
և զգաստ լինել: Բայց բացարձակորեն սխալ կլինեք, յեթե մենք
այդ սրբիկաներից չտարբերե՞լինք այն ազնիվ մասնագետներին,
վորոնք մեզ հետ միասին աշխատում են:

«Արդևուս»-ի («Պրոմպարտիայի») դատավարութունից հետո,
անշուշտ, բաղձաթիվ, հաղարավոր մասնագետների համար պարզ-
վեց, թե ո՞ւր եյին տանում նրանց Ռամզինները, վոր Ռամզինի
ամբողջ հողեկան բաղձը՝ յերեսուն արծաթն եր միայն, վորով
ծախում եր նա յերկիրը: Ի՞նչ կապ կարող և լինել փոքր ի շատե
ազնիվ մասնագետի և նման սրբիկայի մեջ: Յես այն կարծիքին եմ,
վոր մեր յերկրի մասնագետները, տեսնելով Ռամզինների անկման

ամբողջ խորութունը, զգվանքով յերեսները պիտի դարձնեն նրան-
ցից:

Սեփական տեխնիկական մտավորականութունը ստեղծելու
խնդիրը կանգնած և մեր առաջ իր ամբողջ հասակով: Պետք և
ճամբա տալ յերիտասարդությանը և ամեն տեսակ ողնել նրան:
Դեպի յերիտասարդությունը պետք և վերաբերվել խնամքով,
հսկել, վորպեսզի նա պատշաճ աշխատանքի լծվի, չղրակեցնել նր-
բան դրասենյակներում, այլ անմիջապես գործնական աշխատանքի
կանգնեցնել, թող նա սկսի փոքր գործից, թող սկսի ցեխերից. նա
պիտի անց կենա արտադրական աշխատանքի բոլոր աստիճանները,
վորպեսզի հետագայում լավ, հմուտ ճարտարապետ դառնա:

Մենք ունենք ոտարերկրյա մասնագետների և բանվորների մի
սովոր քանակ և վոչ միշտ մենք ոգտագործում ենք նրանց, ինչ-
պես հարկն և: Ինձ մոտ յեկավ յերեկ մեկ ճարտարապետ, գերմա-
նացի, նա մեզ մոտ աշխատում և մոտ 1 և կես տալի: Դրել և
տասնյակ առաջարկներ, չըջաղայել և բաղձաթիվ գործարաննե-
րում: Բոլոր նրա առաջարկները ընդունվել են, դառել են, վոր նրանք
ողտակար են, իսկ յերբ 1/2—1 տարուց հետո ստուգել և, դուրս
և յեկել, վոր վոչինչ չեն կենսագործել: Իսկ մենք նրան իր ու-
ճիկը վոսկով ենք վճարում: Արտասահմանից ստացվող տեխնիկա-
կան ոգնութունը մեզ վրա մի քանի տասնյակ միլիոն ուսուրի յե
նստում վոսկով: Ել ինչի՞ յենք ծախսում այդքան փող, յեթե չենք
ողտագործում նրանց ամբողջ հավով:

Յես տրդեն ստացի, ընկերներ, վոր հարվածայիններն ու սոց-
մրցումը և հանդիպական արդֆինսյանը այնպիսի յերեվույթներ
են, վորոնք հատուկ են միայն մեր յերկրին: Վոչ մի յերկրում
դուք այդ չեք տեսնի: Մի քանի գործարաններում հարվածային-
ների թիվը հասնում և 50-60-70-80 %-ի, իսկ մի քանի այլ գործա-
րաններում հարվածայնութունն ընդգրկել և ամբողջ բանվորու-
թյունը: Դա հսկայական նվաճում և: Հանդիպական արդֆինսյանը
չառ բան և մոտցում: Վերցնենք այն հանդիպական արդ-
ֆինսյանները, վոր մշակել են բանվորները Մտալինի անվան
գործարանում, Տադանորդի «Կրասնի Կոտեյլչիկ»-ում, «Ելեկ-
տրոգավորում» և այլն: Յեթե մենք պարծենում ենք, վոր 180
տոկոսով աճել և «Կոտլոտուրին»-ի արտադրանքը, պետք և ա-
սել, վոր վնասակար դերը այդ դեպքում խաղացել և Մտալինի ան-
վան մետաղագործարանն իր հանդիպական արդֆինսյանով:
Հարկավոր և, վորպեսզի յուրաքանչյուր դիրեկտոր գիտենա

դիտարկել այս շարժումը գործարանում: Պետք է մոտենալ այնպես, վոր բանավորների ձեռներեցությունը գործնականապես կենսադարձված լինի: Դոնրատում մենք ունենք հարվածայիններ, վորոնք առաջադրանքները կատարում են 115-120 տոկոսով: Կատուերով, Ֆելիմոնով, Կարտաշով և այլ հարվածայինները տալիս են հանույթի աճումը ամեն մի վրուրի մեքենայի վրա 2 և կեսից մինչև 5 հազ. տոնն: Պետք է այս նվաճումները լայնորեն տարածել ամբողջ Դոնրատում, բոլոր քարածխային շրջաններում: Ռացիոնալացման ձեռնարկումները, վորոնք հսկայական արդյունքներ են տալիս, թողնված են անուշադիր: Մեղանում նույնիսկ մինչև որս էլ վիճում են, թե հարկավոր են արդյոք ռացիոնալացման բջիջները ձեռնարկություններում:

Չնայած թուղթը հսկայական չափերով է ծախսվում, մենք չունենք փոքր ի շատե պատշաճ հաշվարկում և հաշվետվություն: ԺՏԳԽ-ում հրատարակվում են մեծ քանակությամբ դրքեր հաշվետվություններով, սակայն այն տեսակետից թե արդյոք ի՞նչ է կատարվում ձեռնարկություններում, աղետի շատ քիչ բան կդանեք:

Ի՞նչ միտք, յեթե 1930 թվի հաշվետվությունը մենք քննում ենք այս տարվա ամառը: Վոչ մի միտք: Միտք ունի յերբ մենք տանում ենք համառոտ տեղեկանքներ գործարանում կատարվող յերեկվա աշխատանքների և անցքերի մասին. դրանք մեզ հնարավորություն կարող են տալ հետևել ձեռնարկության կյանքին և այս կամ այն միջոցին դիմել ի հարկե այդ կյանքը կանոնավորելու համար: Իսկ հենց այդպիսի ինֆորմացիայից մենք միշտ զուրկ ենք: Մենք այս գործի վրա շատ լուրջ ուշադրություն ենք դարձնում: Մենք չենք ուղղում հեղեղել գործարանները թղթյա պահանջներով, վորոնք արդելք են հանդիսանում աշխատանքին: Յեկեք, ընկերներ, մշակենք հենց բոլորովին նվազագույն այն ավալները, վոր գործարանը պիտի ներկայացնի: Մենք չենք պահանջում դերեկտորից նրա ունեցած տվյալներից ստավեր:

Սրանով վերջացնում եմ:

Այս տարվա ծրագրի կատարումը վճռական նշանակություն ունի հնգամյակը 4 տարում կատարելու համար: Այս տարին նախավերջին տարին է հնգամյակի, և մենք պետք է ցուցադրենք

ահադին յեռանդ, ահադին համառություն, բայլչեվիկական համառություն, վորպեսզի կարողանանք կատարել այդ ծրագիրը: Հունվար ամսի առաջին կեսի ցուցանիշները լավ չեն: Մենք պիտի վճռեք միտնցամ ընդ միշտ, վոր կուսակցության և կառավարության տված ծրագիրը արտաքին աշխարհի համար չէ, վոր կազմված է ստուգիչ թվերը՝ դա ագիտացիա չէ, այլ ժողովրդական արևտեսության պլանը, վորի կատարումը մեզանից պահանջում է կուսակցությունը: Տնտեսավարներն ու ձեռնարկությունների համայն հատարակությունը, մեր կուսակցության և նրա Կենտկոմի ղեկավարությամբ, առանց ստարկությունների պիտի ձեռնարկեն 1931 թվի պլանի կատարմանը և ի կատար ածեն այն: Տարեկան ծրագիրը կատարելու համար մենք պետք է անպայման ի կատար ածենք 1-ին յեռամսյակի պլանը: Լավ մտներս պահենք, վոր մենք պարտավորվել ենք իրագործել հնգամյակը 4 տարում, իսկ մի բանի ճշողերում՝ 3 և 3 ու կես տարվա ընթացքում: (ԲԱՆԱԾԱՊԻՏԱՅԻՆԱՐԱՐՈՒՄԻՆԵՐ):

ՅԵԶՐԱՓԱԿՄԱՆ ԽՈՍՔ

Ընդ. Մուրտովի յերեկվա ճառից հետո, իմ իրերի վեկուցայի՝ ղերը բավականաչափ հեշտացած է: Յես կարող եյի և չառել իմ յեզրավախման խոսքը, վորովհետեւ այն բոլորին, ինչ վոր ասաց ընդ. Մուրտովը, յես չեմ կարող վորեւե բան ավելացնել: Յեթե յես այնուամենայնիվ չեմ հրաժարվում իմ յեզրավախման խոսքից, յես այդ անում եմ միմիայն այն նպատակով, վորպեսզի պատասխանեմ մի քանի գործնական հարցերին, վոր այստեղ տրվեցին:

Մեր կոնֆերենցիայի աշխատանքը անշուշտ, մեծ ոգուտ պիտի բերի թե ԺՏԳԽ-ին, թե միավորումներին և թե ներկա պատգամավորներին:

ԱՌՄԱՆՑ ՏԵՆԵԻԿԱԿԱՆ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԳԿԱՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ

Ի՞նչ է նախ և առաջ աչքի ընկնում: Այդ այն է, վոր համարյա յուրաքանչյուր պատգամավորի ճառի մեջ զգացվում էր վորոշ գեղահոսություն, վոր միավորների կողմից բացակայում է պատշաճ տեխնիկական ղեկավարություն: Յեվ իրոք այդ ղեկավարություն

նը մենք չտեսանք: Յեթե դրան ավելացնենք, վոր համապատասխան տեխնիկական ղեկավարութիւն ժՏԳԽ-ի կողմից նույնպէս չկա, պատկերը ավելի քան պարզ կդառնա:

Ինչո՞ւմն է ղեկավարութիւնը, վոր մենք փորձում ենք անցկացնել: Դա մեծադուշն չափով կայանում է նրանում, վոր մենք ձեզ այս կամ այն բնութեան դուժարն ենք տալիս, բայց վոր մենք տեխնիկական ղեկավարներ հանդիսանանք՝ այդ դեռ չկա: Կորումնայի դործարանից ընկ. Բերեղինը պատմում էր աշատեղ աշն մասին, թե ինչպէս մենք ստիպում ենք նրան բազմաթիւ տիպարներ շինել, դրա վրա կորցնել ենք տալիս ահաբէին ճանաչութեամբ եներգիւս և ի վերջո չենք ստանում այն, ինչ վոր կարելի չէր առաջաւ աշդ դործարանից: Յեթե այդ բազմաթիւ տիպարները վերածած լինէյինք յերկու միայն տիպարի, մենք այս դործարանում ձեռք բերած կլինէյինք աշխատանքի արտադրողականութեան ամենահաշակաւան աճում:

Իր ժամանակին մենք շատ ենք խոսել Ստալինի՝ անվան մետաղադործարանի մասին, թե ինչպէս նա 250 հազ. կլտ տուրքիններին տեղը կարողացավ իր նպատակը դնել այս տարում արտադրել 700—800 հազ. կլտ: Յերեք անգամ ավելի: Ինչու այդ պատահեց: Այն պատճառով, վոր դործարանի ցույց տված բացառիկ ձեռնբեցութեան և ահաբէին յետանդի չնորհիւ դործարանի ծրագրից դեն եյին ձգվել մանր ու մունր՝ 3—4—5—10 հազ. կլտ. ունակութեան՝ տուրքինները և արտադրութեան մեջ եյին թողնվել միայն խոշոր՝ 22 և 50 հազ. կլտ. տուրքինները:

Այդ լիովին նպատակահարմար՝ դործեւակերպի չնորհիւ էր, վոր դործարանը կարողանում է տալ վերջելք 1930 թ. 250 հազարից մինչեւ 700—800 հազ. կլտ. տարեկան արտադրանքը 1931 թ. վին:

Յեթե ընկ. Բերեղինի համար մենք ստեղծեյինք նույն դրութիւնը՝ Կոլմնայի դործարանում անկասկած արդյունքները նույն չափ նշանակալից կլինէյին: Ընկ. Բերեղինը մենակ առանց մեր ոգնութեամբ այդ անել չի կարող: Այդ ոգնութիւնը պիտի հասցնեն միաւորումը և ժՏԳԽ-ը, յեթե վերջինները կամենում են իրոք կառավարել արդյունաբերութիւնը:

Ընկերներից մեկը վոր աշխատում է գունավոր մետալուրգիայում, պատմում էր, վոր, յերբ դործարանում վորեն տարածա-

նութիւններ են ծաղում, իրենց Մոսկւա յեն կանչում: Ինչո՞ւ պետք է կանչեն Մոսկւա: Ինչո՞ւ Յիւսիտոլոգիոտի ինժեները չպիտի անձամբ դնա տեղը, Բաշկիրիա կամ Կադաւստան, և տեսնի աշխտեղ, թե ի՞նչ է կատարվում: Ի՞նչ ունի նա ուսցիոնարացնելու Մոսկւայում:

Այս բոլորովին պարզ և ակներև ճշմարտութիւնները պետք է յուրացնեն միաւորումները և ժՏԳԽ-ը: Յեթե մենք ուզում ենք ղեկավարել արդյունաբերութիւնը, նախ և առաջ պետք է դիտենանք, թե ի՞նչ է կատարվում յուրաքանչյուր դործարանում: Միաւորումների և ժՏԳԽ-ի կենտրոնական խնդիրն է՝ ստեղծել արդյունաբերութեան տեխնիկական ղեկավարութիւնը, վորովհետեւ առանց այդ չի կարող լինել իրական ղեկավարութիւն արժատական տեխնիկական վերակազմութեան ժամանակաշրջանում: Այն, ինչ վոր այստեղ մեկ հաղորդեց Կոլմնայի դործարանի դիրեկտորը, չե վոր դա խաչատուակութիւն է: Իսկ այդպիսի դրութիւնը մեղանում գոյութիւն ունի տամայակ և հարյուրավոր մեր դործարաններում: Այս կողմը պետք է ուղղված լինի միաւորումների և ժՏԳԽ-ի ամբողջ աշխարհութիւնը:

Գարւի դործարաններին, նույնպէս չի կարելի ասել, վոր աշխտեղ ամեն ինչ մեկանում գեղեցիկ է, վոր դրանից լաւը մեկ հարկավոր չէ: Այսպիսի մի կոմպլիմենտ յես չեմ կարող այսոր ասել ձեզ:

Վատթարագոյնն այն է, յերբ այս կամ այն դիրեկտորը, այս կամ այն անտեսավարը ջանում է դտնել մի նոխաղ քափութեան և նրա վրա բարդել մեղքը: Իսկ դա զգացվում էր փոմանց ճառերից: Փոխանակ ծրագրի կատարման համար պայքարելու, նա թուղթ և զրել և կարծում է, թե նա իր անելիքը լրիւ կատարել է: «Դե, յես ել ինչ կարող եյի անել: Չե՞ վոր այսինչը չկատարեց, այնինչն ել չկատարեց» և այլն և այլն: Ճիշտ է, մեկ դործարանը անկախ մի ուրիշից ամեն ինչ կատարել չի կարող: Մակայն մենք ոտար մարդիկ չենք և ոտար ձեռնարկութիւններում չե, վոր աշխատում ենք: Մենք վարձկաններ չենք: Մենք տերեր ենք, խեղական տերեր, մենք ղեկավարներ ենք պրոլետարական դիկտատուրայի յերկրում: Գրութատրիատն է, վոր դործարանն է հանձնել քեզ և խնդրեմ, մի տաքեիր, վոր ինչ վոր մեկը քեզ մի ինչ վոր ոգնութիւն չհասցրեց, այլ ինչ և լինի, ձգտիր կատարել այն, ինչ վոր քեզ հանձնել են, կատարել ազնիւ կերպով, բայքեիրդիրեն: Այդ կարելի յի անել:

Մենք չափազանց զիրենկադրենք ենք ճանաչում, վորոնք կաշվաճան են լինում, սակայն հասնում են ուղածին:

Ճիշտ է, ապարատը մեղանում չափից դուրս վատ է, բյուրոկրատական է, այդ ապարատում բավականաչափ կան անհարադատ տարրեր: Դուք գիտեք, թե ինչ ստոր, դավաճանական գեր է խաղացել վնասարարութունը ամբողջ արդյունաբերության գործաւաններին կյանքում: Յեւ այդպիսի շրջապատում զիրենկադրը, առանց վճռական, համառ, կամակոր պայքարի իրեն հանձնված գործը կատարելու համար ի վիճակի չի լինի, իհարկէ, լուծելու իր առաջ դրված խնդիրները, և բավականաչափ այստեղ թղթեր միայն գրելով, դա մի բանի պէտք չէ: Ինչիչը մեզ ուսուցանում էր, վոր դժվարությունների, բյուրոկրատիզմի, քաջքուսի և մամեն տեսակի ձեւական արդելքների առաջ պետք է վազ թե ընկձիկել, այլ սխառմատիկ պայքար մղելով նրանց դեմ և հաղթահարելով այդպիսիք, առաջ ընթանալ:

Յեւ արդեն ասել եմ, վոր գործարանը տեխնիկական զեկավարության տեսակետից գրեթե ինքն իրեն է հանձնված: Դեռ չափաչափաւ ունենք թափելու, վորպեսզի գործարանը զգա, վոր արդյունաբերության զեկավար մարմինը իրեն ուղնում է:

Վատ են մեր գործերը և պլանավորման բնագաւառում:

Այստեղ ընկերներն ըստ սովորության ասում ելին, վոր այս տարում կապիտալ շինարարության պլանը վերաքննման է յենթարկել 12 անգամ, 20 անգամ և այլն: Ինչումն է գործը, բնկերներ: Չե՞ վոր այժմ դեռ վերաբարի սկիզբն է: Կապիտալ շինարարության ծախսը արվել է, կարծեմ, մոտավորապէս հունվարի 10-15-ին: Դե, առնք, վերանայել ենք նոյնիսկ 30 անգամ: Ինչ ենք վերանայել: Արդեն սկսված շինարարությունը: Բայց չե վոր գուր դեռ այն չեք սկսել: Տարին նոր է սկսվել: Չեր աշխատանքը: Մենք վերանայել ենք միայն ձեր ծրագրերը և հունվարի կեսին միավորումներին տվինք այն, ինչ վոր կարող ելինք տալ, յենկելով մեր ունեցած հնարավորություններից: Այնպէս վոր ձեր դանդաները բավականաչափ հիմնավոր չեն: Մենք աշխատեցինք տալ ձեզ ստուգիչ թղթեր նոր տարու նախորդակին: Վաչ բոլորը այստեղ հաջող դուրս յեկավ: Սակայն ամեն տեսակ կշանանք նախորդ տալ թե ձեզ թե յետամսյակի և թե տարեկան պլանները, վորպէսզի

հենց տարվա և ամեն մի յետամսյակի սկզբից և յեթ կարողանաք ծախսել ձեր գործունեությունը:

Այստեղ բոլորովին ուղիղ, ըստ իս, ընկ. Կազանովիչը հարց է դնում տեխնիկական մտքի մասին: Միթե՞ ամբողջ և արդյունաբերության համար, յերբ մենք Հողժողովից, ամխարդյունաբերությունից պահանջում ենք այն նոր մեքենաների նմուշները, վոր իրենց անհրաժեշտ են: Դուրս է դալիս, վոր մեզ, արդյունաբերության զեկատեսչությանս, Հողժողովմատը՝ գյուղատնտեսության զեկավարը՝ պիտի տա մեքենաների տիպարները, փոխանակ վոր ինքը արդյունաբերությունը հոգ տանի, վորպէսզի մշակի մեքենաների լավագույն տիպերը և արմատացնի այդպիսիները դուրս տեսչության մեջ: Ասացեք, ինքերեմ, կարող եր այդպիսի մի բան տեղի ունենալ Յեւրոպայում, Ամերիկայում: Գյուղատնտեսության: Յեւ գրանից հետո դուք վստահանում եք ասել թե ահա, «մենք ենք ժողովրդական տնտեսության առաջնատար սկզբունքը»: Ի՞նչ վոր գյուղացին, կոլխոզնիկը մեզ պիտի տա նոր մեքենաների նմուշները, ել ինչ է դառնում մեր արժեքը դրանից հետո: (Դալիս է Կարաւայանը):

Կամ թե չե՞ ընկ. Դեյչը և նրա աշխատողները, վորոնք հանգստանում նստած աշխատում են այստեղ, նրանք, դուրս է դալիս, մեզ պիտի տան մեքենաների լավագույն տիպարները: Վո՞րտեղից: Իսկ վո՞նց անենք, ուրեմն, ընկերներ: Պետք է, վոր արդյունաբերությունը ինքը ուղարկի իր ճարտարապետներին, իր տեխնիկներին և հսկի իր մեքենաների աշխատանքին դաշտում, հանգստանում և տեսնելով այստեղ նրանց թերությունները, շտապ կարգով ուղղի այդպիսիները հետագա արտադրության ժամանակ և ձգտի, վորպէսզի մեքենաները ավելի լավ լինեն, քան յերեկ: Յեթ մենք ուղնում ենք, ընկերներ, պահպանել զեկավարների կոչումը մեր ժողովրդական տնտեսության այն մասի նկատմամբ, վորը կոչված է տեխնիկական հեղափոխություն առաջացնել մեր յերկրում և վերակառուցել ամբողջ յերկիրը նորագույն տեխնիկայի սկզբունքների վրա, մենք պետք է զբաղվենք վորքան կարելի յե, չափ այդ պրոբլեմով: Պետք է ամեն ոք հետեւի կառուցվածքային, կոնստրուկտորական Բյուրոների աշխատանքին, վորպէսզի նրանք հալթալթեն մեզ այն, ինչ վոր մեզ անհրաժեշտ է: Այդ մենք

մինչև այժմ չենք արել: Կոնստանդնուպոլսի Բյուրոներում աշխատելու համար ճարտարագետներ քիչ ունենք, չափից դուրս քիչ, նրանց հետ պետք է խնամքով վարվել, ընկերաբար մոտենալ նրանց: Յես արդեն ստացի, ընկերներ, վոր վնասարարների տեղը ՊԲՎ-ումն է, սակայն այն ճարտարագետների նկատմամբ, վորոնք աղնիվ կերպով են աշխատում մեզ հետ, ամենաուշադիր վերաբերմունք պիտի ցուցահանենք: Առանց այն ել նրանք ստիպված են աշխատել մի միջոցառում, վոր թունավորել են Ռամզիները, Չարնովակները և նման ստորաքարչ անձինք: Հենց այդ պատճառով ավելի ևս ուշադիր պիտի լինի մեր վերաբերմունքը նրանց նկատմամբ: (Ծափահարություններ):

ՏՆՏԵՍԱՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՇԻՎ ՅԵՎ ՀԱՅԹ ԱՅԹՈՒՄ

Ուրիշ հարց կա ևս՝ հայթայթման անկումպրեկտուիթյունը: Ընկ. Մըշկովը ասում է, վոր նրա մոտ՝ Մակեյևիի գործարանում հալոցի հնոցը № 5 պատրաստ է, դեկտեմբերին արդեն պիտի սկսեր աշխատել և չուզուն տալ, սակայն, վորովհետև ներմուծող կազմակերպությունները չափին մի քանի մասեր, առանց վորոնց հալոցը չի կարող աշխատել, հալոցը պիտի պարապ կանգնի 5-6 ամիս ևս: Ընկ. Պեախնակին պատմում է, վոր այդ տեղի յե ունենում վոչ միայն հալոցի նկատմամբ, վոր այդ տեսակի դեպքեր բազմաթիվ են մեղանում նաև ուրիշ ձեռնարկություններում: Դա, ընկերներ, մեր աշխատանքի համար մի պատուհաս է դառել: Յես յերևիսկայում եմ ինձ գործարանի դիրեկտորի, բժիշկ քարտուղարի, ֆարգործուսի նախագահի գայրույթը, վորոնք տեսնում են, վոր մարդը հանդիստ չունեի, կաշվեհան եր լինում, մինչև վոր կառուցեց հալոցի հնոցը, իսկ հենց այդ ժամանակ մի ինչ վոր բան է պակասում և նա չի կարողանում ոգտվել իր աշխատանքի պտուղներով: Հինգ միլիոն ուսրլու արժողության հալոցի հնոցը կանգնած է, չի աշխատում: Վաղը հենց կարելի յե աշխատանքի գցել հալոցը, վորպեսզի իսկույն չուզուն ստացվի, — չե՞ վոր չուզունի կարելիք ունենք, — և այնուամենայնիվ՝ բարի յեղեք մի հինգ ամիս ևս սպասեք: Ահա ձեզ կապիտալ մեռցնելու որինակը:

Սակայն բանը ինչո՞ւմն է, ընկերներ: Այտուեղ պետք չե հայհոյել, գայրանալ, այլ պետք է գտնել դրա պատճառները և վերացնել դրանք: Պատճառը, իմ կարծիքով, դա՝ մեր հայթայթող

ապարասների անսիրտ բյուրոկրատիզացիան է: Ասացեք, խնդրեմ, ել ինչ դահրումարի համար է ստեղծված մեր հայթայթիչ ապարատը, ինչ արժեք ունի նա, յեթե 5 միլիոն ուսրլի նստած հալոցի հնոցի համար, նա չի կարողանում ժամանակին պատվիրել և մատակարարել անհրաժեշտ մասերը, վորոնք արժեն 200-300 հադ. ուսրլի:

Ինչի՞ յե նման այդ հայթայթիչ ապարատը: Սրա հետ կապում եմ յես տնտեսաչափի խնդիրն ևս, — այն յինչ վոր յերեկ շեշտում եր ընկ. Մորոտովը: Ահա թե վորտեղ պետք է փնտրել հարցի լուծումը: Ի՞նչ ենք տեսնում մենք: Գործարանը հայթայթումից հեռացված է, գործարանի դիրեկտորը զբաղված է միայն արտադրությամբ: Ինչ անհեթեթություն, ինչպես կարող է լինել արտադրություն առանց հայթայթման: Յերեկ պատահալի կերպով իմացա, վոր ֆարբիկաներում և գործարաններում պահեստները գտնվում են վոչ թե դիրեկտորի, այլ մի այլ անձի տրամադրության տակ: (Տեղից ձայն՝ «ձիշտ է, մեղանում յերկու-յերկու դիրեկտորներ կան»): Յերկու դիրեկտոր: Իսկ դուք ինչ եք անում: Այս հարցերի առթիվ մենք ունենք կուսակցության և կառավարության բոլորովին պարզ վորոշումներ, իսկ դուք, կուսակցության անդամներդ, անխուսով, հանդիստ նայում եք, յերբ այդ վորոշումները ազատազուժ են և ձեզ հեռացնում են գործից: (Ծափահարություններ):

Յես առաջարկեցի մտցնել բանաձևի մեջ, վոր գործարանում պահեստները գտնվում են դիրեկտորի վարչական և տնտեսավարական տրամադրության ներքո: Ինձ ասում էյին՝ մի՞թե այդ պետք է գրի առնել. դա հո ինքն ըստ ինքյան հասկանալի յե: Այո, հասկանալի յե, իսկ իրոք կատարվում է հակառակը: Դա բյուրոկրատիզմ նայի յե, իսկ իրոք կատարվում է հակառակը: Դա բյուրոկրատիզմ է, տիպիքական բյուրոկրատիզմ: Կարելի յե նկարել այսպիսի պատկեր՝ դիրեկտորը միայն կարտադրի, իսկ յես նրա համար պահեստ կպահեմ և այդ պահեստից նա ամեն ինչ կստանա: Թղթի վրա դա լավ է դուրս գալիս, իսկ փաստորեն՝ անհեթեթություն: Յեթե յես գործարանի դիրեկտոր լինեյի, գործարանի ղեկավարը, և հանկարծ մեկը դար ինձ մոտ և ասեր, վոր «պահեստը ձեր տրամադրության ներքո չի գտնվում»... Ո՛հ, յես նրան գիտեմ, թե ինչեր պիտի ասեյի: (Ծափահարություններ):

Ներկայումս դիրեկտորը հեռացված է հայթայթումից: Յեպեք, ընկերներ, այսուրիս մեր վորոշման մեջ նշենք, վոր այս խնդր-

բի մեջ կտրուել հեղաշրջում պիտի կատարվի: Դա չի նշանակում՝ վոր մենք հրաժարվում ենք ընդհանուր պլանավորումից: Դա չի նշանակում, վոր միավորումը հեռացված կլինի այդ դորձից, սակայն դա նշանակում է, վոր գերեկտորը գործարանում լիակատար աւեր և հանդիսանում որեւքով նրան հատկացված իրավունքներն սահմաններում:

Ի՞նչ է պատճառը ներկայումս ստեղծված դրության: Պատճառը՝ անտեսահաշվի բացակայութեանն է: Ընկ. Մուրտուքը յերեկ հայտնեց, վորդեռ 1929 թվից ունենք մեր կուսակցութեան Կենտր. Կոմիտեյի լավ վարչում անտեսահաշվի մասին, իսկ դուրս է դալիս, վոր նա չէր կենսագործվում: Այստեղ ընկերներից մի քանիսը համարութեան տալով պատվիրատու և սպասող գործարաններն միջև պայմանագրեր կնքելու սխտեմին, վոր մենք այժմ մտցնում ենք, միաժամանակ խոսում են այն մասին, թե ինչպես դա իրականութեան մեջ կլինի, թե դրանից ինչ պիտի ստացվի: Ընկերներ, դուք ինքներդ ավելի լավ գիտեք, թե ինչպես պետք է գործնականորեն լավ հիմունքներ վրա դնել այդ գործը: Մենք ևս ԺՏԳԽ-ում մտածելու յենք այս խնդրի կոնկրետիզացիայի մասին: Առայժմ միայն մի բան կարող եմ ասել, յեթե չկա վորեւէ ճշում պատվիրատվի կողմից մատակարարողի վրա, անհնարին է լինում ստանալ նրանից արտադրանքը ուղած վորակի, քանակի և պայմանավորված ժամկետին:

Որինակի համար վերցնենք ընկ. Այգենշտադտին ճառը թղուկների և հսկայի մասին, թե ինչպես են խարում նրանք խորհրդային իշխանութեանը, թե ինչպես նրանք ուղղակի ոտար գործ են կատարում: Համաձայնեցեք, վոր յեթե այն, ինչ վոր նա մեզ այստեղ պատմեց, արած լիներ վորեւէ մեկ ուրիշը, վոչ կոմունիստը, մենք պիտի ասեյինք՝ «դա միտասրար է, նրա տեղը ՊԲՎ-ում պիտի լինի»:

Յեւ իրոք, մենք ուզում ենք ստանալ վորոշ չափի հազուատներ, իսկ նրանք աչքակապութեան գործադրելով խորհրդային իշխանութեան, բայլէվիկական կուսակցութեան նկատմամբ, հրաման են արձակում՝ «թղուկների վրա «կարիր»: Այդ արվում է, վորպեսզի այդպիսով ցույց տան ինքնարժեքի իջեցումը: Յեւ վատթարագոյնն այն է, վոր, յերբ ընկ. Կադանովիչը վորձեց մի քիչ ուտացնել ըստ արժանույն ընկ. Այգենշտադտին, այս-

տեղ դանվեցին մի քանի ընկերներ, վորոնք ուզում էյին պաշտպանել ընկ. Այգենշտադտին: Յեւ հարցնում եմ թե ձեզ և թե ընկ. Այգենշտադտին, ի՞նչ արժեք ունի նրա կուսակցութեան տոմար, նրա կոմունիզմը, յեթե նա այդ խայտառակութեանը տեսնում է և ուղղակի կոկորդիլ չի բռնում այն լիտի սրիկային, վորը տեսնում է այդ: Ձեզ ուղղակի դուր յեկավ նրա պատմածը, իրրե լսիլ լավ անեկդոտ: Դա անեկդոտ չէ, ընկերներ, դա տիպիկ վատում, տիպիկ նեխում է, և ոյ այդ անում է կամ ներդամիս է գտնվում և կամ թույլ է տալիս այդ, այդպիսի մեկին պետք է դրա համար անողոր կերպով մի լավ ծեփել:

Իրրե աշխատողի, յես ընկ. Այգենշտադտին չեմ ճանաչում, սակայն, նրա այստեղ պատմածը ուղղակի սարսափ է: Ասացեք, ինչդեմ, այդ ինչպե՞ս պատահեց, վոր կարում են մեկ՝ թղուկի, մեկ՝ հսկայի վրա, նայած քեֆին: Իսկ Ինչո՞ւ յե այդ պատահում: Դա չի կարող աւղի ունենալ, յեթե կարի արդյունաբերութեանը կարտավորեցվի հանձնել կոոպերացիային համաձայն պայմանադրի այս ինչ քանակով և այս ինչ չափի հազուատեղին, — թե հսկաների և թե թղուկների համար, թե աղջկերանց և թե տղերանց համար: Յեւ, պատվիրատու, ասում եմ՝ դու՝ արդյունաբերութեանը՝ տալիս ես ինձ այս ինչ թվին, այս ինչ ամսին, այս ինչ քանակի հազուատեղին, չարվար, չապիկ, վերարկու այս ինչ և այս ինչ չափերի: Հանձնում ես ըստ պայմանագրի, և յես քեզ վճարում եմ այսքանը: Ինչպես եք կարծում, յեթե դու ինձ կենտրոնաւղի ներկայացուցիչիդ, կտաս չորիք վոչ պայմանավորված չափերի և վորակի, յես կընդունեմ: Իհարկե, չեմ ընդունի: Դու կարող ես ասել, վոր յես կմնամ առանց հազուատեղեկի: Իսկ յեթե յես առանց հազուատեղեկի մնացի, դու ել առանց դրամի կմնաս, և դու վաղը անկարող կլինես վճարել բանվորներիդ, չես կարողանալ չարունակել արտադրութեանը, իսկ ի լրումն դրան պայմանագիրը խախտելուդ համար յես քեզ պատասխանատվութեան կկանչեմ խորհրդային դատարանը և՝ քեզ, դոչազ տեղովդ, բանտ կնետեն: Իսկ յեթե լսենք ընկ. Այգենշտադտին, ի՞նչ է ստացվում: Վոնց վոր քեֆը ուզենա, ետեա ել կանես: Ահա ձեզ տիպիքական վատման որինակը:

Վերցնենք մի ուրիշ որինակ: Մետալուրգիական գործարան: Այստեղ խոսում եր Տոմսկու թե Ռիկովի անվան գործարանի դի-

ընկտորներէից մեկը. մենք ասում եր, մետաղ ենք արտադրում, սակայն բոլորովին չենք մտածում, թե ի՞նչ է կատարվում ուրիշ ցեղերում, մեր միութեան արդյունաբերութեան մյուս ճյուղերում: Ահա թե ի՞նչպէս եր խոսում: Իսկ այդպիսի դրութիւնը ստեղծվում է այն պատճառով, վոր իր արտադրած մետաղի վերակի համար նա իրեն պատասխանատու չի դրում պատվիրատուի առաջ:

Վերցնենք տալ այս տեսակ դրութիւն. մենք մատակարարում ենք չողեկառքերին և տրակտորներին անհրաժեշտ պաշարամասերը: Յեւ վորովհետեւ վորակի համար պատասխանատու չենք, անբարեխիղճ ապրանք ենք արտադրում: Ծողեկառքը ամբողջ ուժով դործի յե գցվում, քարչ է տալիս բեռը, իսկ մեր պատրաստած մասերը կտրվում են: Հետեանք՝ խորտակում: Ո՞վ է պատասխանատու դրա համար: Ընկերները չեն մտածում այն մասին, թե ի՞նչ են անում: Վոչ, թանգազին ընկերներ, այդպէս շաքոնակել չի կարելի:

Մենք պարտավոր ենք պատրաստել տրակտորի համար անհրաժեշտ մասերը դարունքին հող հերկելու համար: Իսկ, յեթե մենք անպետք արտադրանք տվինք, ի՞նչ պիտի ստացվի: Կստացվի այն, վոր խախտված կլինի մեր ամբողջ դարնապայտի կամպանիան, և դա հեշտութեամբ կարող է պատահել աչքի առաջ ունենալով այն տրամադրութիւնները, վոր նկատվում են մի քանիսի մոտ: Պայմանագիրը այստեղ մոցնում է անհրաժեշտ պարզութիւն. պարզվում է, թե ո՞վ է ինչի՞ համար և պատասխանում:

Ձգիտեմ, հաջողվե՞ց արդյոք ինձ բավականաչափ պարզաբանել այս խնդիրը, սակայն իմ ամենախորը համոզմունքս է, վոր այդ փոխհարաբերութիւններից արտաքուս մենք չենք կարողանա արտրաստել լավ անտեսաւարներ:

ՄԵՔԵՆԱՅԱՏՈՒՄ ՅԵՎ ԲԱՆՈՒԺ

Ընկ. Պըլայիվը այստեղ հարուցեց, բայտ իս, շատ տեղին մի հարց: Յեւ իմ գեկուցման մեջ այս հարցը չընդափեցի: Դա անտառածթերումների մեքենայացման, մեր շինարարութեան և առհասարակ մեծ բանութ պահանջող, պրոցեսների մեխանիզացիայի խնդիրն է: Սյգ հարցը արժանի յե ԺՏԳԽ-ի հասուի քննարկութեան:

Ի՞նչ անենք մենք այժմ: Հսկայական չափերով մենք ծավալում ենք մեր շինարարութիւնը, ահագին անելիքներ ունենք անտառապատրաստումների բնագաւառում, մեծ չափերով ծավալում ենք անխի արտադրութիւնը: Հարց է ծագում կարո՞ղ ենք այս բոլորը բարձրացնել միայն և միայն դյուղացիութեան ուժերով: Մի Ժամանակ ընդունված եր կարծել, վոր մեր յերկրում ահագին քանակութեամբ միշտ կունենանք աշխատողութիւն դյուղացիական աղ-դարնակութիւն: Այժմ մենք տեսնում ենք, վոր այդպիսի մեծ քանակի աշխատողութիւն դյուղացիական աղգարանակութիւն մեղ մոտ չկա: Ավելին կասեմ՝ բանութի կարիք ենք դրում, վոր չգիտենք ինչպէս բավարարել:

Վերցնենք, թե ի՞նչ է կատարվում մեր անտառածթերումների բնագաւառում: Ասում են, վոր այնտեղ բանվորական ուժը քիչ է: Այդպէս է արդյոք դրութիւնը: Այնտեղ աշխատում են մոտ մի միլիոն մարդիկ, իսկ աշխատանքի արտադրողականութիւնը չափազանց վատ է: Մեկ բանվորի արտադրածը չափազանց ցածր է: Ավելին կասեմ՝ այս տարում մենք ծրագիրը անցյալ տարվանից վատ ենք կատարում: Անտառային աշխատակիցներից մեկը մի սեկցիայում հանդիմանեց ինձ, վոր ընկ. Սերգոն վոչինչ չստաց անտառային տնտեսութեան մասին: Լավ կլինե՞ր չխոսելինք: Անտառայինները շատ վատ են կատարում իրենց ծրագիրը: Վատ է ընթանում: Այստեղ անհրաժեշտ է մեքենայացում: Մեր արդյունաբերութիւնը լուրջ կերպով պիտի մտածի, թե ի՞նչ մեքենաներ պիտի հնարենք, ի՞նչ մեքենաներ կառուցենք, վոր նրանք փոխարինեն մարդկային ձեռքերի, այլապէս՝ մենք այդ դործը չենք բարձրացնի:

Հիմի վերցնենք մեր դործարանների, քաղաքների շինարարութիւնը և այլն և այլն: Վորտեղի՞ց պիտի գտնենք անհրաժեշտ քանակութեամբ բանվորներ, յեթե շինարարութիւնը ուղեանք կատարել միայն բանութի միջոցով: Յե՞րը կկարողանանք բարձրացնել այս բոլորը:

Յերբ յես դիտում եյի Դնեպրոստրոյը և տեսա, թե ինչպէս այնտեղ ամեն ինչ մեքենայացված է, ինձ համար, սրբողից ամերիկական տեմպերի դաղանիքը: Ասացեք խնդրեմ, յեթե դուք մտադիր լինելիք մենակ մարդկային ձեռներով բարձրացնել Դնեպրոստրոյը, մենք անշուշտ 20 տարվա մեջ ել չպիտի կառուցելինք

այն: Այլ շինարարութիւնը կազմակերպող ընկերները՝ Վինտե-
րի, Վեդենեյսկի, Ռոտտերի և այլոց՝ արժանիքը հենց նրանումն
է կայանում, վոր նրանք լավ հաշիւ տաւն այդ և համապատաս-
խան կերպով ել կազմակերպեցին շինարարութիւնը: Սակայն
սկսեց և ասել, վոր Դենպրոսարոյցիները գրեթէ լոյր ունեցածը
արտասահմանից և ներմուծված: Իսկ ամեն մի շինարարութեան
համար մենք մեքենաներ ներմուծել չենք կարող: Ուստի և այն
խնդիրը, թէ ինչպե՞ս սկսեց և կազմակերպել շինմեքենաների ար-
տադրութիւնը, — այդ հարցը պիտի գրվի մեր առաջ իր ամբողջ
ըջութեամբ: ԺՏԳԽ-ը մոտ որեքս կգրադվի այդ հարցի մշակ-
մամբ, վորպեսզի հենց այս տարվա ընթացքում այդ ուղղութեամբ
զգալի արդիւնքներ ձեռք բերենք:

Վերջենք այժմ մեր թեթեւ արդիւնաբերութիւնը: Հումույ-
թի վերամշակման հնարավորութիւնները մեզանում մեծ են:
Մենք կարող ենք այժմ մշակել մոտ 35-40 միլլիոն փութ բամբակ,
իսկ վերամշակում ենք շատ քիչ: Այս տարում մենք մեզ նպատակ
ենք դնում վերամշակել 23-24 միլլիոն փութ: Ուրեմն, մեր գոր-
ծարանների մեքենաները ողտագործված չեն յեղել, մեզ ունենք
դեռ առնվազը 10-15 մլն. փութ վերամշակելու չողտագործված
կարողութիւն: Ի՞նչ և պակասում: Հումույթ և պակասում, բամ-
բակ և պակասում: Գուցէ մեզ տեղիտորիս չունենք, հո՞ղ չու-
նենք, վոր ցանենք: Ունենք: Յանել կարող ենք, իսկ թորիս անել
հավաքել բամբակ՝ դրա համար բանութի կարիք ենք զգում:

Ուրախւմ աշխատում ենք համողել գյուղացուն, վոր նա դնա
անտառում թերւումների աշխատանքի, իսկ նա գուրս և գալիս իր
տանիցը, չուս և գալիս և ուրիշ աշխատանքի յե դնում՝ կամ Մադ-
նիտտորոյ կամ Չելյարինի գործարանը և կամ յերկաթուղի:
Անտառադատարատումների աշխատանքը ծանր է. նա չի դնում
այդ աշխատանքին: Ի՞նչ կարող էք նրան անել: Չուր բան չէ: Վոր-
քան ել չադակրատեն արտասահմանում ստրկական, կալանավորա-
կան աշխատանքի մասին, այնուամենայնիվ նրանք սկսեց և խոս-
տովանիլեն, վոր աշխատանքը ստրկական և վոչ մեզանում, այլ ի-
րենց մոտ: Ստրկական աշխատանքի ժամանակ չի լինում այն,
ինչ վոր այստեղ պատմում եր ընկ. Լեփիտինը՝ Դենպրոսարոյցի
գործարանի աշխատակիցը՝ թէ ինչպէս կոմունիստ Կոստենիոյի
բրիգադը, մրցելով գերմանացի Բարոնի բրիգադայի հետ, վորը

հրավիրված և արտասահմանից, բարեկենդ եր դնում իրար և
վերցնում են գրանք: Այսպիսի բան ստրկական աշխատանքի ժամա-
նակ չի լինում և չի ել կարող յերեք լինել: (Բուլնի ծախախարու-
քյուններ): Այդ լինում է յերկրում, վորտեղ ամենքին համակել և
աշխատանքային ենտուղիազմը, վոգեարութիւնը, վորտեղ ամեն-
քը գիտեն, վոր աշխատում են իրենց համար: (Ծախախարուքյուն-
ներ):

Ասակցք, ինձ, վո՞ր գործարանում, վո՞ր կապիտալիստական
յերկրում լինում է այդպիսի ստրկական աշխատանք. դա ի հարկե
չի նշանակում, վոր մեզանում տեղի չի ունենում և ընդ. Դլեբով-
Ավիլովի այստեղ պատմածը, այն և, վոր աշխատանքի այս խոշո-
րագուն ենտուղիադիտների, Սորհրդային Միութեան այս հե-
րոսների շարքերում գտնվում են նաև կեղծ հարվածայիններ: Յեռ
չհասկացա, ինչո՞ւ ընկերներիցս մի քանիսը սփինամարտով ընդու-
նեցին այդ հայտարարութիւնը: Չե՞ վոր այստեղ արհմիութիւն-
ների համաուսուսական կենտրոնական խորհրդի քարտուղար ընկ.
Վեյնբերգը ևս պատմում էր, վոր մի քանի գործարաններում հար-
վածային խմբակների մեջ գտնւմ է կատարվում:

Դատնում եմ նորից մեքենայացման հարցին: Առանց այդ մեր
աշխատանքը շատ պիտի դժվարանա: Այժմ մեզ մոտ տրանսպորտը
ցածր կացութեան մեջ է ասլրում: Դուք գիտեք, թէ ինչ քանակու-
թեամբ չպարպած վազաններ են կանգնած յերկաթուղու բեւեռի
վրա: Մեզ պատմեցին այստեղ, վոր մի ամբողջ ելեւոնով բեռներ
են դալիս գործարանը, և այդ վերջինը ժամանակին չի դատար-
կում: Ինչո՞ւ: Վորովհետեւ մենք չենք հարմարեցրել գործարանի
դատարկելու կարողութիւնը նրա ունեցած աշխատանքի հսկայա-
կան ծավալմանը: Յեւ անկատկած, յեթե չենք ընթանա այդտեղ
մեքենայացման գծով, մենք շատ մեծ կորուստներ կունենանք,
մեր առաջ: Այդ ուղղութեամբ մենք շատ ենք ուշացել:

Ընկ. Մուրատով և ընկ. Կոսիորը այստեղ շուտիեցին տրանս-
պորտի հարցը, հայտարարելով, վոր տրանսպորտի քննադատում
ունեցած դժվարութիւնները, ինչ և իցե, հաղթահարված պիտի
լինեն: Մենք լավ պիտի գիտենանք, վոր այդ դժվարութիւնները
հաղթահարելու գործում մեծ դեր պիտի խաղա արդիւնաբերու-
թիւնը: Վճռական դերը նրանք պիտի լինի: Մենք ժամանակին

պիտի հասցենք տրանսպորտին չողեկառքեր, վազաններ, ցխ-
առքաններ, ինխանակելի մասեր և այլն:

Մեղանում Գրողներն և Բազումն ծայրից վեր լին են նալթով:
Նալթ ունենք, կերոսին ունենք, բենդին ունենք, իսկ փոխադրել
բոլորը չենք կարողանում: Այդ և պատճառը կերոսինի հերթերի,
փոր դուր տեսնում եք: Կերոսին մեղ ունենք, իսկ դուրս տանել այն
իր ժամանակին չենք կարողացել: ցխտերնաների պակասութիւն
ունենք: Մնցյալ տարի մենք տրանսպորտին 600 ցխտերնա տվինք:
Մի՞թե դա ամօթ չի մեղ համար: 600 ցխտերնա միայն:

Այս տարվա ընթացքում մենք պարտավորվել ենք տալ՝ 5-500:
Առաջին յետամսյակում մենք պիտի տանք՝ 1-800: Սակայն դրանք
արտադրելու համար անհրաժեշտ յեռանդը մենք չենք տեսնում:
Մեր գործարաններից մեկը ուղղակի հրաժարվում եր այդ աշխա-
տանքից. և ընկ. Կուրեյցինը ստիպված եր մի ամբողջ շաբաթ կամ
նույն իսկ ավել մնալ գործարանում, փորպեսզի համոզի սկսել
ցխտերնաների արտադրութիւնը: Դա անթույլատրելի չէ: Մի-
թե դրա համար ելինք խլում կապիտալիստներից իրենց գործա-
բանները, փորպեսզի դիրեկտորը աներ իր քեֆը ուղածը և վոչ
այն, ինչ վոր հարկավոր ե խորհրդային իշխանութիւնը: Այս
տարվա ընթացքում մեղ առաջադրված և չինել 60 հազ. վազոն
անցյալ տարվա 16 հազարի տեղ: Պետք ե տալ, ինչ արած: Յեթե
չենք ուղում, ընկերներ, վոր տրանսպորտի դժվարութիւնները
շարունակվեն, վոր՝ պատրաստ ապրանքները ժամանակին չար-
տահանելու պատճառով՝ աշխատանքը կանգ առնի, պետք ե աշ-
խատել լարված ուժերով: Տրանսպորտը մենք, վորքան կարելի չէ,
չուտ վոտքի պիտի կանգնեցնենք:

Շուտով սկսվում ե դուրդաանտեսական կամպանիան, նախ՝
ցանքի և ապա՝ հավաքի: Արդյունաբերութիւն վրա բարդվում են
մեծամեծ առաջադրանքներ: Այս տարվա ընթացքում մենք պիտի
ավարտենք հնգամյակը, գյուղատնտեսական մեքենաների շինա-
բարութիւն նկատմամբ: Վոչ միայն պիտի ավարտենք, այլ և 200
միլլիոն ուրուլի ավելի պիտի տանք, քան թե այդ յեթադրվում եր
հնգամյակի վերջին: Դա վկայում ե մեր հսկայական առաջնադա-
ման մասին: Ինչ և լինի, մենք պիտի կատարենք գյուղատնտեսա-
կան մեքենաների շինարարութիւն ծրագիրը: Ինչ և լինի, մենք
պիտի կատարենք փոխանակող մասերի արտադրութիւն ծրագիրը,

վորպեսզի՝ մեր արտասահմանում վոսկով դնած՝ տրակտորները
անողուտ. թափթփված չլինեն մեղանում: Այնպես վոր գյուղա-
տնտեսական մեքենաների շինարարութիւն և ավտոտրակտորային
արդյունաբերութիւն աշխատողները պիտի աջալուրջ լինեն: Աշ-
խատանքը բալականի ծանր կլինի: Յես դիտեմ, վոր մենք այս տա-
րի նրանց չինել ենք տալիս վոչ այն մեքենաները, վոր նրանք շի-
նում ելին մինչև այժմ անցյալ և նախանցյալ տարի: Առաջ մեքե-
նաները չինում ելին ձիու քարչի համար, այժմ՝ մենք անցնում ենք
տրակտորի պարագաներին: Դա ծանր ե, բայց դա պետք ե կատա-
րենք: Առանց յեռանդներս լարելու մենք չենք հաղթանակի այն
բարյերը, վոր վերցնում են ընկեր Մարտնենկոն և դերմանացի
Բարոնը:

ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁ, ՄԻԱՆՁՆՅԱՍԿՁԲՈՒՆՔ, ՍՈՑԻԱ- ԼԻՍՏԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔՆԵՐ ՅԵՎ ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ԳՅՈՒՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Առանձնապես, ընկերներ, յես պիտի նշեմ այստեղ Լիսիչանի
հանքերի վարչութիւն ներկայացուցիչ ընկ. Տուրինի յեղութիւն-
ը: Միայն ընկ. Տուրինն եր, վոր հարուցեց այստեղ հանքահոր
բանվորի («գարոյչչիկ»-ի) աշխատավարձի հարցը. յես նրա հետ
բալական յերկար դրույցեցի և նա ինձ պատմեց, վոր նրանք՝ գա-
րոյչչիկները ամսական ստանում են՝ 99 ուրուլի: Այդ ուժիկից հա-
նեցեք ինդուստրացման փոխառութիւն համար համապատասխան
նեցեք ինդուստրացման փոխառութիւն համար համապատասխան
գումար, լրագրի փող և այլն և այլն: Ի վերջո գարոյչչիկն առ-
ձեռն ստանում ե մոտ 77 ու. աշխատավարձ: Պետք ե խոստովան-
վել, այդ աշխատավարձը ցածր ե: Իսկ դրա կողքին շինարարու-
թիւն վրա ստանում են 450—500 ու.: Այժմ համեմատեցեք՝ 450—
500 ու. և 77 ու.: Պարզ ե, վոր այս գործը պիտի վերանայենք և
գարոյչչիկների աշխատավարձը բարձրացնենք: Տնտեսավարները
պարտավոր են առհասարակ ավելի մեծ ուշադրութիւն նվիրել
պարտավոր են առհասարակ ավելի մեծ ուշադրութիւն եմ ստանում,
աշխատավարձին: Յես այնպիսի տպավորութիւն եմ ստանում,
աշխատավարձին: Յես այնպիսի տպավորութիւն եմ ստանում, այս խնդրի
վոր մենք ամենից քիչ ուշադրութիւն ենք դարձնում այս խնդրի
վրա: Տնտեսավարները կարծում են, վոր աշխատավարձի հարցը
արհմիութիւնների հարց ե: Տնտեսավարները աշխատավարձի
հարցերը պետք ե դնեն իրենց ուշադրութիւն կենտրոնում: Պետք
ե աչքի անցկացնել գործարանների աշխատանքի բոլոր պրոցես-

գիտի իր վրա վերցնել պատասխանատվութիւնը, չի թագնւում բրիգադայի մեջքի յետևում, նա իրավունք ունի միանձնյա կառավարելու: Այն դիրեկտորին, վորը գիտի ժամանակին դնել թե քաղաքական և թե տնտեսական խնդիրները, կհարգեն, իսկ այն դիրեկտորին, վորը վախենում է պատասխանատվութիւնից, վորչ վոր չի ճանաչի:

Միանձնյա դեկավարութեան հարցը՝ դա վորչ ալ ինչ է, յետք վորչ գործին տիրապետելու, իր վրա պատասխանատվութիւնը վերցնելու ընդունակութեան հարցը: Այս հարցերում մեղանում կատարյալ պարզութիւն կա. անհրաժեշտ է միայն կենսագործել այդ տեղերում:

Գալիս եմ նորից բնակչինարարութեան խնդրին: Ընկ. Պետինսկին աշատեղ դամիացրեց, թե ընկ. Որշոնիկիձեն բարակներ և կադարմաներ է առաջարկում: Յես չեմ հրաժարվում վորչ բարակներից, և վորչեւ կադարմաներից: Ժամանակավոր բանվորներին համար շինարարութեան վրա ստիպված կլինենք կառուցել թե բարակներ և թե կադարմաներ:

Սակայն, յետք ընկ. Պետինսկին կարծում է, վոր գործարանի շինարարութեան սկիզբն դնելուն պես, նա իսկույն պետք է ձեռնարկի նաև սոցիալիստական քաղաք շինելուն, ապա նա չարաչար սխալվում է:

Ինչի՞ մասին է խոսքը: Պետք է փոխադարձ հասկացողութիւն ստեղծել, և վորչ թե ջանալ պատկերացնել դործը այնպես, վոր մեզինից մեկը իբրև թե բանվոր դասակարգի պաշտպանն է, իսկ մյուսը՝ գործում է բանվոր դասակարգի շահերի դեմ: Չե՞ վոր դա ետան դեմագոգիա յե:

Յես առաջարկ եմ անում և այն կարծիքին եմ, վոր յես դրանում իրավացի յեմ: Մենք կառուցում ենք Մազնիտոգորսկ. նա ժամանակին պիտի պատրաստ լինի: Սակայն հարցնում եմ ձեզ՝ ինչո՞ւ նախ քան ձուլարանի առաջին հնոցը կանգնեցնելը, մենք պիտի բարձրացրած լինենք արդեն 5 միլլիոն ո. արժեք ունեցող խորհուրդների Տունը: Ինչո՞ւ: Ինչի՞ համար: Բանվորները պիտի ապրեն արդյոք այնտեղ: Վորչ. այնտեղ պիտի ապրեն յեկվորներ: Իսկ յես այն կարծիքին եմ, վոր յետք յեկվորների թիվը նվազի, մենք դրանից վորչ մի բան չենք կորցնի: Ուզո՞ւմ եք տուն շինել, յեկեք տուն շինենք, միայն վորչ 5 միլլիոն արժողութեան, ալ 5

հարյուր հազարի: 500.000-ի շինենք. առայժմ դա մեզ կբավարարի:

Հարց եմ տալիս ձեզ՝ ինչո՞ւ Մազնիտոգորսկում մենք պիտի շինենք կրեմատորիում: Վոր բանվորների յերեխաների համար հարկավոր է դարձող շինել, այդ հասկանալի յե. իսկ ինչու հենց այս տարում հարկավոր է շինել մի այնպիսի ուսումնարան, վոր պիտի նստի 13 միլլիոն ո., և վորչ թե 5 միլլիոն արժեքի ուսումնարան: Մի՞թե դա յեւ լավ ուսումնարան չի լինի: Այնտեղ ընկերները պարճենում է յին, վոր այնպիսի մի ԲՏՈՒՀ պիտի կառուցեն, վորը 10 միլլիոն կնստի և վորի նմանն աշխարհի յերեսին դեռ չի յեղել: Ինչո՞ւ ալ ԲՏՈՒՀ-ը մենք պիտի կառուցենք 15 միլլիոն արժեքի և վորչ 1 կամ 2 միլլիոնի: Ահա թե ինչի՞ մասին է խոսքը, ընկ. Պետինսկի. և վորչ թե այն մասին, վոր բարակներ ենք ուղում շինել և ուղում ենք քշել այնտեղ, ինչպես անասունների, մեր բանվորներին:

Յեկեք, ընկերներ, հաստատ պայմանավորվենք դրա մասին. նախ՝ գործարանի և գործարանի հետ միաժամանակ՝ բնակարանների և կուլտ-կենցաղային հիմնարկների ամենաանհրաժեշտ քանակ, այնպիսի հաշվով, վոր 3-4 տարուց հետո, յերբ մեզ կունենանք ավելի մեծ հնարավորութիւններ, սկսենք կառուցել իրանք մեծ-մեծ ակումբ-պալատներ. նույնը և բնակարանները չի նեղու մասին: Յեկեք, կառուցենք առայժմ վորչ այնքան մեծ, վորչ նեղու մասին հարմար, տաք բնակարաններ: Թողնենք այնքան թանգ, սակայն հարմար, տաք բնակարաններ: Թողնենք պատարկաբանութիւնները վոր յես իբրև թե կողմակից եմ բարակներ շինելուն և դեմ եմ բնակարաններ կառուցելուն:

Աշխատանքի սեկցիայում Չելյաբինսկի շրջանի հանքափորը պատմում եր այն բնակարանային պայմանների մասին, վորոնք գոյութիւն ունեն անխաղաղութեամբ շրջաններում: Այդ գոյութիւն ունեն անխաղաղութեամբ շրջաններում: Այդ բանվորները ապրում են դեռնալից խրճիթներում: Յես հարց եմ տալիս ձեզ, ընկ. Պետինսկի՝ մի՞թե դուք մի տեղում ուղում եք կառուցել սոցիալիստական քաղաքներ և դրա վրա հարյուրավոր միլլիոններ վատնել և այդ այն պահին, յերբ ուրիշ վայրերում բանվորները դեռնալից խրճիթներում են ապրում: Ինչո՞ւ մենք ալ յեմ, յերբ մեր հնարավորութիւնները սահմանափակ են, չը-

շինենք թեթև տիպարի տներ, ուր բանվորը կտեղափոխվի իր դեմնափոր խրճիթից և կզգա, վոր խորհրդային իշխանությունը հոգա ե քաջում իր մասին: Իսկ վաղը, յերբ նույն Ձեյլաբինակում կսկսի աշխատել տրակտորի գործարանը, յերբ նա կսկսի արտադրել տարեկան 40 հազ. կատերպիլլերի տրակտոր, յերբ կկառուցվի հսկայական գործարան, — այդ գործարանի ստացված յեկամուտներով մենք կսկսենք պալատներ կառուցել նրանց համար, ով վոր այդ գործարանների ստեղծագործողն ե հանդիսանում: (Մափախարություններ):

Բանվորական գյուտարարություն մասին: Ինչով ե տարբերվում բանվորական գյուտարարությունը նկատմամբ մեր ունեցած վերաբերմունքը այն վերաբերմունքից, վոր տեսնում ենք կապիտալիստական յերկրներում: Ընկ. Լիտվինովը հաղորդեց ինձ իր Ամերիկայում գտնվող ինժեներներ — ընկերոջ նամակից հասված: Այստեղ շատ հաճախ ենք լսում դանդաղներ, վոր մեղանում շատ անգամ բանվորների գյուտերը զամբյուղ են նետվում և վոչ վոք ուշադրություն նրանց վրա չի դարձնում: Իսկ վերջենք կապիտալիստական յերկրները: Ի՞նչ ենք տեսնում այնտեղ: Այդ ճարտարապետը՝ ընկ. Կոպարսկին՝ գրում ե Լիտվինովին՝ «ուզում եմ մի քանի խոսք ասել մեր գործարանի ակտիվի և մանավանդ ճարտարապետների համար, վոր բրակի և կորուստների դեմ պայքարը և բանվորի ձեռներեցությունը ոգտագործումը ամերիկացիների մոտ դրված ե այնպես, վոր մեզինից յուրաքանչյուրը կարող ե դաս տառնալ և նախանձ զգալ: Հայտնեցեք մեր ճարտարապետներին, վոր բանվորի արած առաջարկը 1-2 շաբաթվա ընթացքում չի բազործելու գեպքում կապիտալիստական ձեռնարկությունում ինժեները յենթարկվում ե նկատողության և կամ հեռացվում ե: Այնտեղ այդպես ե դրված գործը, իսկ մենք... մենք հաճախ բանվորի առաջարկը փտեցնում և փտեցրել ենք ամիսներով: Միջին ժամկետը, վոր տրվում ե այնտեղ մեքենաների կազմվածքի մանր բարեփոխումներ, հարմարեցումներ և մանր փոփոխություններ կենսագործելու համար, հավասար ե 1 և 1/2 շաբաթի, իսկ մեղանում մեր դիպլոմավոր տղերքը ամեն տեսակ պատրվակներով խույս են տալիս ԱՄ-ից»:

Ահա ձեզ ապացույց, ընկերներ. քանի ժամանակ ե, ինչ վոր խոսում և գրում ենք գյուտարարության մասին, իսկ ամխահան-

քերում կասառւրովի, Ֆիլիմոնովի, Կարտաշովի և ինժ. Լիպկարդարի գյուտերը պատշաճ կիրառում չեն ստանում: Յերեկ յես կարդացի, վոր այնտեղ, Դոնրասում, մի շարք ինժեներներ չեն ուզում գործադրել իրենց մոտ Կարտաշովի, Կասառւրովի, Ֆիլիմոնովի գյուտերը, իսկ այնտեղ, արտասահմանում, դրա համար ինժեներներին հեռացնում են ծառայությունից:

Մենք սովոր ենք գյուտարարությունը վերաբերվել մի քիչ դողողաբար, աղայորեն. մեղանում յերբեմն այսպես են խորհում՝ «դե, ինչ գյուտ կարող ե անել մի ինչ վոր բանվոր, ինչպես կարող ե լինել, վոր նրա անկիրթ գլուխը հնարած լինի վորևէ պիտանի բան. յերևի մի տխմար բան ե»: Ի հարկե, իրոք լինում ե բավականաչափ և տխմարություն, բայց նրա հետ միատեղ լինում են մեծ չափով և արժեքավոր գյուտեր, և դրանցից պետք ե իսկույն կպչել և գործադրել: Մեղանում, Խորհրդային Միության մեջ, դեպի գործարանի բանվորի առաջարկը մենք առհասարակ պիտի ցուցաբերենք ամենամեծ ուշադրություն, իսկ այդ մենք յերբեմն բավականաչափ չենք տեսնում:

Յես, ընկերներ, այլևս կանդ չեմ առնի մնացյալ հարցերի վրա: Մի բան միայն կասեմ՝ մեր այս տարվա համար կազմած ծրագիրը հեշտ չի. դուք այդ ինձինից լալ գիտեք այն չափով, վոր չափով ձեզինից յուրաքանչյուրը ստիպված ե գործնականապես իրացնել այն, սակայն մենք այս մեր ծրագիրն ինչ և լինի, անպատճառ այս տարվա ընթացքում պիտի կատարենք:

Կարող ենք արդյոք հարցը դնել այսպես՝ թե ինչի՞ յե պետք այդքան շտապել. ժամանակը դեռ ներում ե, սպասենք. այս տարի չկարողացանք, հաջորդ տարում կկատարենք, չենք կարողանա հաջորդ տարում, հետևյալ տարում կանենք: Նախ ծրագրեցին հնգամյակը, հետո ճանապարհին ամսն ամիս սկսեցին ուղղումներ մտցնել այդ հնգամյակի մեջ, հետո մոզոնեցին հնգամյակը 4 տարում, իսկ հիմա ասում են, թե արդյունաբերության վորոշ ճյուղերը ծրագրում են հնգամյակը կատարել վոչ թե 4, այլ 3 և 1/2 — 3 տարում: Ո՞ւր են շտապում...

Այո, ընկերներ, շտապում ենք և պետք ե, վոր շտապենք: Յեսեք՝ չնայած մեր հսկայական հաջողություններին, այնուամենայնիվ ամեն ինչ մեզ պակասում ե: Ինչից ե այդ: Վորովհետև

մեր ազգաբնակչության կարիքները որ աշխարհ են աճում: Մենք, ընկերներ, թշնամիների ողակման մեջ ենք գտնվում. յերկրի ներսում մեղանում կատաղի դատակարարային կռիվ ե գնում: Գյուղում կուլակը ծառանում ե կուլեկտիվացման դեմ: Այդ կուլակը քաղաքումն ել ունի իր գործակալությունը: Ռամդինները վոչ միայն «Տորգպրոմ»-ի, Պուանկարեյի ե նման սրիկաների գործակալներն են, այլ ե միաժամանակ հենց այդ կուլակի գործակալներն են հանդիսանում:

Ահա, այսպիսի շրջապատի մեջ ե, ընկերներ, վոր մենք ստիպված ենք պայքար մղել մեր տեմպերի համար: «Ով—ո՞ւմ» — այս հարցը՝ դա տեմպերի հարց ե:

Ընկերներ, մենք ամենքս խոսք չկա, պատերազմ չենք ուզում, մենք ձեզ հետ մտադրություն չունենք վորեւե մեկի վրա հարձակվել, սակայն մեր չուրջը ամենքը պատրաստություններ են տեսնում պատերազմի ե առաջին հերթին խորհրդային Միության դեմ: Բուրժուական աշխարհը չի կարող հանդիսա սրտով դիտել, ինչպես խորհրդային Միությունը ամսե ամիս, տարեց տարի աճում, աճաջադիմում ե. ե բուրժուական աշխարհը մեր իմ. Միությունը խորտակելու համար վոչ մի միջոց չի խնայի: Դրանից միակ մեր փրկությունը կայանում ե նրա մեջ, թե վորչափով արագ կընթանա մեր դարգացումը, թե վորչափով արագ կաճեն մեր ույթերը, մեր կորովը: Իսկ մեր ութերի աճումը, ընկերներ, կախված ե նրանից, թե վորչափով արագ առաջ կմղենք մեր ժողովրդական տնտեսության շինարարությունը:

Յեա չեմ կասկածում, ընկերներ, վոր չնայած բոլոր մեր ունեցած դժվարություններին, մենք ձեզ հետ, ամբողջ բանվոր դատակարգի հետ միասին, մեր կուսակցության հետ միատեղ, Լենինյան կուսակցության Կենտրոնական Կոմիտեյի ե Լենինի լավագույն աշակերտ ընկ. Մտալինի ղեկավարությամբ, կրկնապատկված յեռանդով առաջ կընթանանք ե կկատարենք հնգամյակը 4 տարում, իսկ արդյունաբերության մի քանի ճյուղերում՝ նույնիսկ 3 ե 1/2—3 տարում: (Յերկարտու ծափահարություններ):

ՀՀ Ազգային գրադարան

0210803

32.131